

**T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BABALARININ DEĞER
KAVRAMINA İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ VE DEĞER
EDİNDİRME SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ**

**Betül GÜMÜŞÇÜ
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Murat BARTAN**

Kütahya, 2020

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “60-72 Aylık Çocukların Babalarının Değer Kavramına İlişkin Düşünceleri ve Değer Edindirme Süreçlerinin İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2020

Betül GÜMÜŞÇÜ

Kabul ve Onay

Betül GÜMÜŞÇÜ'nün hazırlamış olduğu “60-72 Aylık Çocukların Babalarının Değer Kavramına İlişkin Düşünceleri ve Değer Edindirme Süreçlerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile kabul edilmiştir.

.../.../2020

Dr. Öğr. Üyesi Murat BARTAN (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Hafize ER TÜRKÜRESİN

Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

Prof. Dr. Şahmurat ARIK
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Araştırmamın her aşamasında akademik rehberliğini esirgemeyen, gösterdiği ilgi ve sabır için değerli hocam ve tez danışmanım Doktor Öğretim Üyesi Murat BARTAN'a, tez savunma jürisinde bulunan ve tezimin şekillenmesinde katkı sağlayan Doktor Öğretim Üyesi Hafize Er TÜRKÜRESİN'e ve Doktor Öğretim Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU'na teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her şartta ve durumda yanımda olan, desteklerini esirgemeyen, sevgilerini ve dualarını daima hissettiğim, canım annem ve canım babam; İlgül ve Ali İhsan ERTAŞ'a, varlığıyla hayatıma anlam katan, sabrı, anlayışı ile bana huzur ve güç veren sevgili eşim Hasan Hüseyin GÜMÜŞÇÜ'ye teşekkür ederim.

İçindekiler

Yemin Metni	i
Kabul ve Onay.....	ii
Önsöz	iii
İçindekiler	iv
Tablolar Dizini	vi
Özet	vii
Abstract	viii
Birinci Bölüm.....	1
Giriş.....	1
Değer Kavramı	1
Değerlerin sınıflandırılması	3
Değerler eğitimi Tanımı ve Önemi	5
Değerler eğitiminde uygulanan yaklaşımlar	7
Telkin yaklaşımı.....	7
Ahlaki ikilem tartışması yaklaşımı	8
Değer analizi yaklaşımı.....	8
Değer belirginleştirme yaklaşımı	9
Eylem öğrenme yaklaşımı.....	9
Okul öncesi dönem ve değerler eğitimi	10
Değerler eğitimi ve aile	12
Değerler eğitiminde ailenin rolü	12
Değer eğitiminde babanın rolü.....	14
Araştırmanın Problemi	16
Alt problemler.....	16
Araştırmanın Amacı	17
Araştırmanın Önemi	17
Sınırlılıklar.....	18
Varsayımlar	18
İkinci Bölüm	19
Yöntem.....	19
Araştırma Modeli	19
Çalışma Grubu.....	19
Veri Toplama Aracı.....	21
Verilerin Toplanması.....	22
Verilerin Analizi.....	23
İnanırlık	23
Üçüncü Bölüm	25
Bulgular.....	25
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	25
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	31
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	41
Dördüncü Bölüm.....	46
Tartışma, Yorum, Sonuç ve Öneriler	46
Tartışma, Yorum ve Sonuç.....	46
Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar.....	46

İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar	49
Üçüncü alt probleme ilişkin sonuçlar	56
Öneriler.....	60
Araştırmaya dönük öneriler	60
Ailelere dönük öneriler	60
Araştırmacılara dönük öneriler	60
Kaynakça.....	62
Ekler	77
Ek 1: Görüşme Formu	77
Özgeçmiş.....	79

Tablolar Dizini

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri.....	20
Tablo 2. Değer Kavramı Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?.....	26
Tablo 3. Sizce Değer Eğitiminin Amacı Nedir?	28
Tablo 4. Çocuğunuzun Hangi Değerlere Sahip Olması Gerektiğini Düşünüyorsunuz? Neden?	30
Tablo 5. Değer Edinirmede İzlediğiniz Yöntemler Nelerdir?.....	32
Tablo 6. En Rahat Kazandırdığınızı Düşündüğünüz Değerler Nelerdir? Neden? 34	
Tablo 7. En Zor Kazandırdığınızı Düşündüğünüz Değerler Nelerdir? Neden?....	36
Tablo 8. Genel Olarak Değer Edinirmede Yaşadığınız Problemler Nelerdir?....	38
Tablo 9. Değer Edinirmede Sürecinde Ne Tür Materyaller Kullanıyorsunuz? ..	39
Tablo 10. Değerler Edinirmede Sizin Dışınızda Etkili Olan Kişi ya da Durumlar Nelerdir?	41
Tablo 11. Değer Edinirmede Eşinizle Nasıl Bir Çalışma ya da İşbirliği Yapıyorsunuz?	43
Tablo 12. Okulla Nasıl Bir Çalışma ya da İşbirliği Yapıyorsunuz?	44

Özet

60-72 Aylık Çocukların Babalarının Değer Kavramına İlişkin Düşünceleri ve Değer Edindirme Süreçlerinin İncelenmesi

Bu araştırma 60-72 aylık çocukların babalarının değer kavramına ilişkin düşünceleri ve değer edindirme süreçlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında, çocukları Kütahya ilindeki özel bir anaokulunda eğitim gören 14 baba oluşturmaktadır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda babaların değeri; yaşama yön veren ilkeler olarak tanımladığı; değerler eğitiminin amacını kültürü devam ettirmek ve toplumsal uzlaşmayı sağlamak olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Babaların; değer kavramına gerekli önemi verdikleri, değerler içerisinde ahlaki, milli kültürel ve dini değerleri daha çok önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Babalar rol model olarak ve düz anlatım ile değerleri aktarmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Değer edindirme sürecinde çoğunlukla kitaplardan, oyun ve çizgi filmlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Değerler eğitiminde yaşadıkları problemlerin çocuklarına yeterli zamanı ayıramadıklarından ve bilgi yetersizliklerinden kaynaklandığını belirtmişler ayrıca toplumdaki olumsuz örneklerin ve kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi sürecini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Okulu ve öğretmeni değerler eğitiminde önemli gördükleri, eşleri ile işbirliği yapmayı önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda babaların çocuklarına değer kazandırmadaki rolü ve sorumluluklarını fark edebilmeleri ve bilgi sahibi olabilmeleri için alan uzmanlarınca çalışmalar yapılması, seminerler verilmesi, babaların çocuklarıyla değerlerini paylaşabilecekleri sosyal ortamların desteklenmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Babalar, değerler eğitimi, okul öncesi eğitim

Abstract

Examining the Thoughts of 60-72 Month-Old Children's Fathers on the Concept of Value and the Processes of Having Values Acquired to their Children

This research was conducted to examine the thoughts of the fathers of 60-72 month-old children about the concept of the value and the processes of having values acquired to their children. The research was carried out by adopting the phenomenological method, which is one of the qualitative research methods. In the study, the data were collected through a semi-structured interview form. The study group of the study consisted of 14 fathers whose children were educated in kindergarten in the 2019-2020 academic year. Content analysis was applied to analyse the data. As a result of the research, it was concluded that fathers define the value as the principles which can guide life and see the purpose of values education as continuing culture and ensure social reconciliation. It was concluded that fathers attach importance to the concept of the value and that they attach more importance to moral, national cultural and religious values within values. The fathers stated that they tried to convey the values as role models and with plain expression. In the process of having values acquired to their children, they stated that they mostly used books, games and cartoons. They stated that the problems they experienced in values education arose from the fact that they could not allocate enough time for their children and lack of knowledge, and negative examples and mass media in the society negatively affected the value education process. It was concluded that fathers considered the school and teacher as important in the education of values and that they cared to cooperate with their spouses. In line with the results of the research, in order for fathers to realize their role and responsibilities in bringing value to their children and to have the knowledge, it was suggested that studies should be conducted and seminars should be given by the field experts and social environments where fathers can share their values with their children should be supported.

Keywords: Fathers, preschool education, value education,

Birinci Bölüm

Giriş

Değer Kavramı

Değer sözcüğü Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğünde “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak ve “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Değer kelimesinin İngilizce'deki karşılığı olan value “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen Latince valere kökünden gelmiş olup Znaniecki tarafından sosyal bilimler alanına kazandırılmıştır (Bilgin, 1995; Akt: Yılmaz, 2008). Herhangi bir kavramın kıymetini nitelendirmeyi sağlayan soyut ölçü birimi, varlıkların, olayların, kavramların önemini ifade eden bir sözcük olarak tanımlanmaktadır (Köknel, 2007). Değerin soyut bir kavram olması (Aydın, 2011; Parker, 2018) ve pek çok disiplininin araştırma konusu olması, herkes tarafından kabul edilen genel bir tanım yapılmasını zorlaştırmaktadır (Korkmaz, 2013).

Ortak bir tanım olmamakla birlikte, benzer bakış açıları da mevcuttur. Değeri, bireysel veya bireyin davranışları temelinde açıklayan bakış açılarına göre (Aydın, 2010; Çalışkur ve Aslan, 2013; Erdem, 2003; Güngör, 2010; Hofstede, 2001; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Quisumbing & de Leo, 2005) değerler bireyin gözlemlenebilir davranışlarına indirgenmiştir. İnsanların değerleri hakkında bilinebilecek her şey, onların yaptığı eylemlerde gizlidir (Korkmaz, 2013). Aynı düşünceyi savunan Parker (2018) değerlerin doğrudan gözlenemediğini ancak kararlardan ve eylemlerden anlaşılabilirliğini savunmaktadır.

Değerler aynı zamanda davranışlara yol gösteren, davranışları yargılayan ölçüt veya standartlar olarak görülmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Quisumbing ve Leo'ya (2005) göre değerler, hedefleri ve istekleri; ulaşılmak istenen amaçları ve güduları temsil eder. Fikirlere ve anlayışlara güç verir; bireysel ve grup davranışlarının ardındaki itici gücü oluşturur. Değerler insanın fiziksel, entelektüel, ahlaki, etik, estetik, sosyo-kültürel, ekonomik, politik ve

manevi boyutlarını içerir. Zorluklara verilen cevapların niteliğini, alınan kararları ve takip edilen yönleri belirler (Neslitürk, 2013).

Değeri herhangi bir davranış duygu veya düşüncenin tercih edilebilir ya da edilemez olduğu yönündeki inanışlar olarak ifade etmiştir (Rokeach 1973). Değer, davranışlara yön veren ölçütlerdir, neyin çaba göstermeye değer, neyin doğru ve istenilir, neyin tercih edilir, neyin tartışmaya veya kişinin hayatını adamasına değer olduğunu tanımlarlar (Parker, 2018).

Değerleri toplumsal bağlamda inceleyen bakış açılarına göre (Akbaba-Altun, 2003; Korkmaz, 2013; Oğuz, 2012; Tezcan, 1974), “kültürün devamlılığı” esas odak olarak kabul edilir. Bu görüşe göre değer, toplumsal ayrışmayı önleyici, birleştirici, kuvvetlendirici bir yapıya sahiptir ve nesiller arası aktarım için gereklidir. Çelikkaya (1998 s. 176), değerleri, “kabul edilmiş, benimsenmiş ve sürekliliği sağlanmış olan; toplumsal, bireysel, siyasi veya ilahi inanışlar kaynaklı düşünce, tutum ve davranış, kaide ya da kıymetler” olarak tanımlamıştır.

Değer; sosyal grubun ya da içinde yaşanan toplumun birlik, düzen, varlık ve sürekliliğini sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından gerekli ve doğru olduğu düşünülen; toplumda yer alan bireylerin ortak amaç, düşünce ve duygularını yansıtan genelleştirilmiş kabul edilmiş temel ahlaki inanç veya ilkeleridir (Kızılçelik ve Erjem, 1994).

Özellikle ahlaki boyutta değer, bireyin; insanları, insanlarla alakalı konuları duygu, düşünce, davranışlar, dilek ve arzuları değerlendirirken yararlandığı bir ölçüt anlamında ifade edilmektedir (Güngör, 2010).

Değerlerin bireyleri, toplumları, kültürleri tanımlamada, zaman içindeki değişimleri izleme ve tutumlar ile davranışların temelinde yatan motivasyonları açıklamada kullanıldıklarını ifade eden Schwartz’a (2012) göre değerler bazı özelliklere sahiptirler.

- Değerler, inançlardır,
- Eylem için gerekli motivasyonları oluşturan, ulaşılmak istenen hedefleri ifade eder,
- Değerler durumlar üstüdür,
- İlkelerin, tutum ve davranışların ya da kişilerin seçimini veya değerlendirilmesini yönlendirir,

- Herhangi bir tutum veya davranış, birden fazla değeri içerebilir,
- Değerler, taşıdıkları önem derecesine göre sıralanır.

Feather (1994) ise değerlerin özelliklerini;

- Arzu edilen ve olması istenen genel olgulardır,
- Bireylerin ilgi ve ihtiyaçları haricinde sahip olması gereken genel yargılardır,
- Davranışların, düşüncelerin değerlendirilmesi ve buna yönelik davranışların planlanması ve uygulanmasına rehberlik eden standartlardır,
- Değerlerin algılanması kişilere göre farklılaşabilir ve önem dereceleri değişiklik gösterebilir,
- Kişiden kişiye veya kültürler arası farklılık gösterebilir, olarak sıralamıştır (Hogg, Vaughan, 1998; Akt: Aydın 2005).

Değerlerin sınıflandırılması

Değerlerin keskin hatlarla birbirinden ayrılmasının zor olmasına rağmen alanyazında pek çok sınıflama çalışması görülmektedir. Bu çalışmada Eduard Spranger, Milton Rokeach, Shalom Schwartz ve Joseph Fichter'in bilimsel çalışmaları ele alınmıştır.

Spranger değerler teorisini detaylı bir sınıflandırmayla ele almış ve bireylerin değer yönelimlerini kişisel değerlerine göre “ekonomik”, “kuramsal”, “dinsel”, “politik”, “estetik”, “sosyal” değer olarak 6 kategoriye ayırmıştır. Bu gruplar aşağıdaki gibi açıklanabilir (Akt: Özgüven, 2003):

- Kuramsal: Rasyonel bilgiye ve eleştirel düşünceye önem vermekle alakalıdır.
- Ekonomik: Finansal amaç ve araçlardır. Faydalı ve çabuk olanı önemser.
- Estetik: Biçime ve uyuma önem vermekte, herhangi bir durumu içerdiği zerafet, ahenk uyumuyla değerlendirmektedir.
- Toplumsal: İnsan sevgisi en büyük değerdir. Bencil düşüncelerden uzak kibar ve sevecendir.
- Politik: Liderlik, güç gibi değerleri içerir. Bireysel etki ve şöhret aramaktadır.

- Dinsel: Dünya, evren, din hakkında genel inanışlara dair değerleri kapsar. Dini inançları için dünyevi hazlardan vazgeçer.

Rokeach'a (1973) göre, bir değer ya nihai hedefleri ya da davranış biçimini temsil eder. Rokeach, bu görüşünden yola çıkarak değerleri araç ve amaç değerler olmak üzere iki grupta sınıflamıştır. Rokeach'ın değer sınıflamasında amaçsal değerler hayatta ulaşılmak istenen asıl idealleri, araçsal değerler ise bu ideallere ulaşmak için gerçekleştirilen davranışlar olarak tanımlanmıştır (Akt: Bacanlı, 2017). Amaç değerler başarılı olma, sosyal kabul gerçek dostluk, aile güvenliği, dini olgunluk, iç huzur, ulusal güvenlik, özgürlük, barış ve güzelliklerle dolu bir dünya, mutluluk, rahat bir yaşam gibi hayatın temel amaçlarını içerirken araç değerler bu amaçlara ulaşmak için kullanılacak entelektüellik, cesaret, itaatkârlık, yardımseverlik, bağımsız olma, dürüstlük, ileri görüşlülük, kibarlık, hırs, neşeli olma, mantıklı olma, temizlik, sorumluluk sahibi olma, yaratıcılık, bağımsızlık, sevecenlik gibi davranış tarzlarını ifade etmektedir (Rokeach, 1973; Akt: Sapsağlam, 2015).

Schwartz'ın değer sınıflamasına göre ise, bir değeri diğerinden ayıran şey, içinde barındırdığı motivasyon veya hedef türüdür. Schwartz (1992), Rokeach'ın değer listesini temel alarak altında yatan motivasyonlara göre sınıfladığı on değer tipini şu şekilde açıklamıştır;

Güç: Saygınlık, sosyal statü insanlar ve kaynaklar üzerinde baskı veya kontrolü hedefler. Bu değeri oluşturan değerler otoriteye sahip olmak alt değerleri zenginlik, sosyal güce sahip olmak, toplumdaki imajını koruyabilmek, sosyal kabuldür.

Başarı: Toplumsal standartlara göre yeterlilik sergilemek ve kişisel başarıya, sosyal onaya ulaşmadır. Alt değerleri hırs, başarı, beceri ve etkililiktir.

Hazcılık-Zevk: Hazcılık değerinin temelinde kişinin zevk ve duygusal tatmini vardır. Bu değeri oluşturan değerler; haz, hayattan zevk almak, haz duyma, kendini beğenme ve rahatına düşkünlüktür.

Güvenlik: Bu değerinin temelinde içinde yaşanılan toplumun, insanlar arası ilişkilerin, kişinin uyum ve kendi güvenliği önemlidir. Bu değeri oluşturan değerler; toplumsal düzen, ulusal güvenlik, temiz olmak, aile güvenliği, ılımlı olmak, karşılıklı iyilik, aidiyet ve sağlık duygusudur.

Evranselcilik: Tüm insanlık ve dünyanın refahı için anlayış, alt değerleri; açık görüşlü olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet ve eşitlikten yana olmak, barış ve huzur istemektir.

Yardımsverlik: Yardımsverlik değerleri, diğerlerinin refahıyla gönüllü ilgilenmeyi vurgular. Bu değeri oluşturan değerler; dürüstlük, bağışlayıcılık, sorumluluk, sadık olmak, gerçek dostluktur.

Gelenksellik: Gelenek ve kültürün getirdiği veya bir dine inanmayı sağlayan düşüncelerin, örf ve adetlerin kabul edilmesi, saygı gösterilmesi. Bu değerin temelinde kültürün veya dinin getirdiği fikir, gelenek ve göreneklerin kabul edilmesi, mütavazilik, saygı ve sorumluluk vardır.

Uyma: Bireyin kendi dışındaki insanların ya da toplumun refahını bozacak dürtü davranış eğilimleri sınırlama. Alt değerleri; nazik olmak aileye ve büyüklere saygı göstermek.

Uyarılım- Dürtü: Temelinde heyecan ve yenilik arayışı vardır. Bu değeri oluşturan alt değerler; dinamik, heyecan verici bir hayat, cesur olmaktır.

Öz yönelim: Bu değerin temelinde bağımsızlık bulunmaktadır. Bu değere sahip bireylerin hareketlerinde ve düşüncelerinde bağımsızlık önemlidir. Bu değeri oluşturan değerler özgür ve yaratıcı olmak, kendi amaçlarını seçmek, merak duymak, bağımsızlık, öz saygı gibi değerlerdir (Akt: Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Değerler eğitimi Tanımı ve Önemi

Değerler eğitimi, geçmişten günümüze neredeyse bütün toplumlarda terbiye, karakter eğitimi, ahlak eğitimi vb. gibi farklı adlandırılmış genel haliyle nesillere kültürün devamlılığı için toplumun sahip olduğu değerlerin aktarıldığı ve iyi kişilik özelliklerinin kazandırıldığı bir süreç olarak tanımlanabilir (Neslitürk, 2013).

Değerler eğitimi ile kişinin bazı değerlerin farkında olması, ihtiyaç hissettiği değerleri kazanması, bu değerleri içselleştirmeleri ve kişiliğini bu değerler doğrultusunda şekillendirerek bunu davranışlarında ve yaşantılarında göstermesi durumu oluşur (Yeşil ve Aydın, 2007). Değerler eğitimi, bireylerin iç motivasyonlarını geliştirmelerine, doğru ve yanlış arasında seçim yapma,

muhakeme yetilerini ortaya çıkarmaya ve bunu davranışa dönüştürmelerine olanak sağlayacak bilinçli ve planlı öğrenme ortamlarının oluşturulmasıdır (Akbaş, 2008).

Kirschenbaum'a (1995) göre değerler eğitiminin iki hedefi vardır: İlk bireylerin daha ilkeli karakterli bir hayat sürmeleri, yaşamlarından memnun kalmaları, ikinci hedef ise, tüm insanlığın iyiliğini düşünmek, insanların kendisi için istediği, yaşamı, mutluluğu diğer insanlar için de istemesidir.

Toplumların kültürel değerlerini yeni nesillere aktarmak, gelecek nesile iyi davranışlar kazandırmak, çocukları terbiye etmek gibi amaçlarının geçmişten günümüze var olduğu söylenebilir (Neslitürk, 2013). Yasalar ve kurallar konulmuş olsa da toplumsal birlik ve düzenin sağlanması için ortak değerlere, örf, adet ve geleneklerin birleştirici gücüne de ihtiyaç vardır (Yörükoğlu, 2000). Değerler toplumun üyelerini birbirine yaklaştırır ya da evrensel değerler aracılığıyla diğer toplumlarla ortak paydada buluşmasını sağlar. Her toplumun varlığını sürdürebilmesi için değerlere ihtiyacı vardır (Türküresin Er, 2016). Toplumun temel değerlerini çocukların sosyal, psikolojik ve bilişsel gelişimlerine uygun olarak edinmelerini, aile ve okulda uyumlu bir şekilde gelişmesini ve devamlılığını sağlamak ve pekiştirmek değer eğitiminin başlıca amaçlarıdır (Altan, 2011). Bu hedeflerin yanı sıra kişilerin etkili ve verimli iletişim kurup, oluşan problemlere ahlaki kuralları doğrultusunda çözüm oluşturabilmeleri için değerler eğitimi son derece gereklidir ve önem taşımaktadır (Kale, 2007). Bacanlı (2017) değerler eğitimini iki yönden incelemiştir. Bireysel değerler eğitimi, bireyin değerleri hakkında bilinç kazanmasına yönelik değerler eğitimi, sosyal değerler eğitimi, toplumsal kurumların bireylerin topluma uyumlarını kolaylaştırmak için vermiş oldukları eğitimidir. Değerler eğitiminin amacı bireylerin bir bütün olarak ahlaki, toplumsal ve kişisel gelişime yönelik değerlerinin gelişimini hayatları boyunca desteklemektir (Arıkan, 2011).

Temel insani değerleri sahiplenmiş bireyler yetiştirmek okul, aile ve toplumun en önemli amacıdır (Ekşi, 2003). Çocukların değerleri özümsemesinde verilecek eğitimin çok önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Temel değerleri bireylere kazandırılmak eğitimin toplumsal işlevleri arasındadır. Sağlıklı bir toplum her bakımdan iyi yetişmiş bireylerle oluşturulabilmektedir. Toplumunu oluşturan bireyler iyi ahlaka ve karaktere kendiliğinden sahip olmazlar,

değerleri, deneme yanılma yöntemiyle öğrenmeleri, yaptıkları uygun olmayan davranışların ya da hataların sonucunu farkedip davranış ve tutumlarını kendi kendilerine değiştirmeleri çok zordur (Alpöge, 2011; Hökelekli, 2011). Bireylerin ve toplumsal iyi oluşun temeli olduğu düşünüldüğünde değerlerin uygun bir şekilde aktarılması önem kazanmaktadır (Şahin, 2010). Geleceği oluşturacak çocukların kendi değerlerini benimseyip uygulayacak düzeye gelebilmeleri için ailelerin, eğitim kurumlarının ve toplumda yaşayan diğer bireylerin gerekli ilgiyi göstermeleri son derece önemlidir.

Değerler eğitiminde uygulanan yaklaşımlar

Değerler ve değerler eğitimine yönelik alanyazın incelendiğinde, değerlerin aktarılması konusunda çeşitli yaklaşımların uygulandığı görülmüştür. Bu çalışmada Superka'nın değer eğitimi yaklaşımları ile ilgili çalışmaları incelenmiştir.

Superka beş değerler eğitimi yaklaşımından bahsetmiştir bunlar değer telkini, ahlaki muhakeme, değer analizi, değer belirginleştirme ve eylem öğrenme yaklaşımlarıdır (Superka ve diğ., 1976).

Telkin yaklaşımı

Değerler eğitiminde en eski ve en yaygın kullanılan yaklaşım olan telkin etme yaklaşımının temelinde yetişkinlerin, arzu edilen belli değerleri aşılması vardır (Haistead ve Taylor, 2000). Telkin yöntemini temel alan eğitim sürecinde çocuk pasif bir biçimde anne babanın ya da öğretmen tarafından yönlendirilen, onların sorularını yanıtlayan ve davranışlarını bunlara göre şekillendiren kişiler olarak kabul edilmektedir. Öğretici konumundaki kişi ise öğrenme süreçlerine liderlik yapan, öğrencilerin sahip olduğu değerleri açıklayan daha aktif bir konumdadır (Kupchenko ve Parsons, 1987).

Telkin yoluyla değer aşılama aşamasında birbirini takip eden ve uyulması gereken belirli işlem basamakları bulunmaktadır. Bunlar telkin edilecek değer belirlenmesi, değer seviyelerinin belirlenmesi, davranışsal amaçların belirlenmesi, uygun metotların seçilmesi, seçilen metotların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi şeklinde sıralamıştır (Superka, 1992; Akt: Dilmaç, 2007). Öğrencilere ilham veren hikayeler anlatma, törenlere ve toplumsal etkinliklere katılma gibi çalışmalardan da söz edilebilir (Akbaş, 2008). Model olma ve taklit,

olumlu ve olumsuz pekiştirme, oyunlar, rol oynama, hikaye anlatma gibi yöntemler kullanılır (Edgington, 2002).

Telkin yaklaşımında çeşitli yollarla öğrencilerin istenilen değere uygun davranması konusunda ikna edilmeleri söz konusudur. Öğrenciden yetişkinler tarafından belirlenen değer doğruluğunu ya da yanlışlığını sorgulamadan, değerleri, değerlerin anlamını ve değer ile ilgili örnekleri öğrenip kabul etmeleri beklenir. Bu yaklaşımda önemli bir konu yetişkinin telkini ve davranışlarının tutarlı olmasıdır. Şirazi'ye (2013) göre, telkin edilen ile telkin edenin davranışı birbirine uymazsa yöntem etkililiğini yitirir. Bunun yanında sadece yetişkinler değil akranlar da birbirlerine model olabilir. Telkin yaklaşımı özellikle ergenlik öncesi çocuklarda daha etkili olabilmektedir (Bacanlı, 2006).

Ahlaki ikilem tartışması yaklaşımı

Yaklaşımda değer kazandırmaktan çok eleştirel düşünme ve muhakeme yapma vurgulanmaktadır. Ahlaki muhakeme yaklaşımı, Kohlberg'in "ahlaki aşamalar" tasarımına dayanır. Kohlberg'in ahlaki gelişimi değerlendirmek için oluşturduğu örnek olaylardaki iki farklı değer çatıştığı ikilemlerin tartışılarak değerlerin edindirilmesini hedeflemektedir (Aydın ve Gürler, 2012). Bu Ahlaki ikilemler çocukların sahip oldukları değerleri farketmelerine olanak sağlamaktadır. Bu süreçte öğrencilerden uygun gördükleri davranışları belirlemeleri ve nedenlerini belirtmeleri istenmektedir. Ahlaki ikilem tartışması yaklaşımında genellikle eşitlik, adalet ve onurlu olmak gibi ahlaki değerler üzerinde durulduğu ve sosyal, kişisel ve estetik değerlerin göz ardı edildiği belirtilmektedir (Huitt, 2004).

Değer analizi yaklaşımı

Bu yaklaşımda sosyal değerleri içeren olay ve durumlar doğrudan veya hikayeler aracılığıyla ele alınarak incelenir, neden ve niçin sorularına yanıt aranır (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016). Bu yaklaşımda duygusal değil mantıksal yollar teşvik edilir (Baydar, 2009). Yaklaşımın amacı çocuklara değerler hakkında karar vermeleri için rasyonel düşünme becerilerine yardımcı olmaktır (Sarı, 2007). Bir çeşit karar verme ve elde edilen bilgiler yoluyla düşünce ve verileri doğrulama süreci olan bu yaklaşım ile daha çok sosyal değerler ele alınmaktadır (Huitt, 2004). Öğrenciler kendine sunulan değerlerden çok öğrenmek istedikleri değeri

seçerler bu süreçte akıl yürütme becerisini kullanırlar. Değer analizi yaklaşımında bireysel çalışmalar, grup çalışmaları, alan gezileri, gerçek sınıf ortamında tartışmalar gibi yöntemleri içerir (Dilmaç, 2007).

Değer belirginleştirme yaklaşımı

Değer belirginleştirme yaklaşımının temelini, kişinin hayatına neleri taşıdığı ve bunları nasıl belirledikleri soruları oluşturmaktadır. Değerlerin belirginleştirilme yaklaşımı, çocukların duygu ve düşüncelerini fark etmelerini sağlamak, değerleri belirlemeyi ve öğrenim sürecinde çocuk odaklı olmayı amaçlar (Halstead, 1996; Akt: Ulusoy ve Dilmaç, 2012). Bu yaklaşım çocukların belirlenen değerleri düşünmeleri yerine neyin daha değerli olduğunu düşünmeleri üzerinde durmaktadır. Çocukların herhangi bir duruma şahsi düşünceleri ile verecekleri değeri belirleyebilmesine olanak sağlar (Sunal ve Haas, 2002). Bu noktada amaç bireyin karşılaştığı durumlarda doğru veya yanlış ayırt edip karar verebilecek duruma gelmesi için desteklemektir. Yaklaşımında kişiye karar verme olanağı ve özgürlüğü verilmesi önemlidir (Huitt, 2004).

Raths, Harmin ve Simon (1978) bu yaklaşımda, bir değer kazanılabilmesi için üç aşamadan bahsetmişlerdir.

- Seçme; öğrencilerin değerleri özgürce seçmeleri için fırsat tanınır.
- Ödüllendirme; öğrencinin kararından memnuniyet duyması beklenir.
- Hareket; öğrencinin seçtiği değere uygun davranması beklenir (Raths, Harmin ve Simon, 1978; Akt: Ulusoy ve Dilmaç).

Kirschenbaum'a (2000) göre, eğitimciler doğruluğuna inandıkları seçenek yerine çocukların farklı ya da zayıf olan seçeneği seçmelerinden endişe etmekte, çocuklara bu fırsatı tanımak istememektedirler.

Eylem öğrenme yaklaşımı

Bu yaklaşımda düşünmenin ötesinde uygulamaya geçmenin de önemli olduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre değerlerin kaynağı birey ya da toplum değil toplum ve bireylerin etkileşimi olarak görülmektedir (Huitt, 2004). Yaklaşım, öğrencilere değerlerine uygun davranışlar sergileyebilmeleri için olanaklar oluşturmaktadır. Öğrencilerin kendilerini sosyal etkileşim içinde görmeleri teşvik edilmektedir (Aladağ, 2009).

Yaklaşımın ilk aşaması sorun çözme ve karar verme süreçleridir. Değer analizi ve değer belirginleştirme yaklaşımlarında kullanılan yöntemlerin birçoğu, eylem öğrenme yaklaşımında da kullanılmaktadır. Ancak; kişisel ve grup hareketlerinde etkileşim fırsatları sağlayan grup organizasyonları ile aktif katılacağı eylem projeleri bu yaklaşıma özgüdür (Superka ve diğ., 1976). Eylem öğrenme yaklaşımında, bireyin değerlerini davranışa çevirmesi vurgulanır. Eğer bir değer, kişinin davranışlarında yaşantı yoluyla ortaya çıkmıyorsa söz konusu değer bir öneminin olmadığına inanılır, değerlerin özümzenebilmesi için öğrencilerin sosyal projelere dâhil olabilecekleri ortamlar oluşturulması tavsiye edilmektedir. İşlem basamakları şöyledir:

- Giriş aşamasında öğrencilerin yaşanan problemleri ve bu problemlerin olası çözümlerini görmeleri sağlanır.
- İşlem dönemi çözüm yollarının geliştirilmesi ve problemin çözümü için en uygun olanın seçilmesidir.
- Sonuç aşamasında seçilen çözüm için gerekli planlamalar yapılarak uygulamaya geçilir (Huitt, 2004; Akt: Yiğittir ve Kaymakçı, 2012).

Okul öncesi dönem ve değerler eğitimi

0-6 yaş aralığını kapsayan okul öncesi dönem çocuğun uyarıcılara karşı en açık olduğu, sosyal-duygusal, psikomotor, zihinsel, dil ve bedensel gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığı, temel beceri ve davranışların kazandırıldığı kişiliğinin biçimlendiği hayatının geri kalanına olan etkisi ile yaşamın en önemli dönemi olarak görülmektedir (Arı, 2003). Çocuklar bu dönemde tüm gelişim alanlarında çok hızlı değişim ve ilerleme göstermektedirler. Bu yaştaki çocuk için önemli bir gelişim de toplumun isteklerine uyum sağlama çabasıdır. Çocuk takdir görme ve ebeveynleri tarafından onaylanma güdüsü ile davranışlarına yön verir, bir birey olmaya başlamasıyla çocuk; kurallara uyabilmeyi, paylaşmayı ve sorumluluk alabilmeyi öğrenmektedir (Başal, 2012). Değerler çocuklarda sosyal duygusal gelişimin de bir parçası olarak görülmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009). Bu nedenle kişiliğinin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde değerler içselleştirilerek, yaşamın ileri dönemlerinde daha da pekişerek özümzenebilir (Özen, 2011). Kendi değer yönelimleri ve içinde bulunduğu kültür ve çevrenin değerlerini anlama ihtiyacı duyan çocukların, değer çatışmalarıyla etkili bir biçimde baş edebilmeleri ve başkalarının sahip olduğu

farklı değerlere saygı duyabilmeleri için küçük yaşlarda değerlerle tanıştırmaları gerekmektedir (Uysal, 2008). Değerlerle ilgili ilk kazanımlar küçük yaşlarda edinilmeye başlamakta, etkileri ise tüm hayat boyu devam etmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009).

Silah'a (2000) göre değer edinme çocukluk döneminde başlamakta ilerleyen dönemlerde de bazen yeni değerlerin kazanılması bazen de bireyin sahip olduğu değerler arasında oluşan çatışmalar sonucunda bireyin seğimler yapmasıyla gelişimi devam etmektedir. Bireyin bu seğimlerinde ailenin, çevrenin ve toplumun kültürel özelliklerinin önemli rol oynadığı bilinmektedir. Bireyin toplumsal ilişkilerinde problem yaşamaması için karşılaştığı ahlak sorunlarını ne Şekilde çözeceği ile ilgili seğenekler bireye öğretilmelidir (Can, 2008). Çocuklar çevrelerindeki bireyleri izleyerek, gözlemleyerek, taklit ederek, onların davranışlarını iğselleştirmekte ya da reddetmektedir. Böylece çocuklar bir yandan çevrelerini zmserken bir yandan kişiliklerini geliştirmektedirler (Uyanık Balat, 2009). Kişilik geliştirme sürecinde de eğitim devreye girer. Eğitim bireylere içinde bulunduğu sosyal çevrenin sahip olduğu değerlerini sonraki nesillere aktarma ve kişilerin bu sosyal çevreye uyum sağlama süreçlerine yardım etme görevi yüklemektedir (Tay, Durmaz ve Şenol, 2013).

Okul ncesi dönemde değerler bireysel, ahlaki, toplumsal değerlere yönelik kapsamlı bir eğitim anlayışıyla verilmeli ve bu alanlar bir diğerinden bağımsız olarak ele alınmamalıdır. Bu Şekilde çocuk yetişkinliğe doğru kendisini ve içinde yaşadığı toplumu anlama yeterliliği kazanacak ve evrensel değerleri benimseyecektir (Arıkan, 2011). Toplumsal yaşantıya uygun davranışlar göstermek çocuğun doğuştan getirdiği bir yetenek değildir. Çocuğun toplumsal kurallara uygun davranabilme yeteneğini, gelişimi sırasında yaşadığı sosyal yaşantılar yoluyla kazandığı düşünülmektedir (Kuşın, 1999). Ancak çocuklarda değerlerin oluşumunu ve gelişimini rastlantılara bırakmamak gerekmektedir (Gömleksiz, 2007).

Yetişkinler bu dönemde yer alan çocukların kişilik gelişimini desteklemek amacıyla, çocuklara değerlerin farkında olmaları, bunları davranış olarak sergilemeyi istemeleri ve yaşantılarına aktarabilmeleri için yardımcı olmalıdırlar. Böylece çocuklar zamanla uygun davranışlar geliştirilebilmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009). Değerler eğitimi çocuğun bulunduğu evde, bahçede,

markette, okulda, oyun parkında yani çocuğu içinde barındıran her ortamda oluşmaktadır. Bu eğitime anne baba, arkadaşlar, yakın akrabalar, basın yayın organları, okul, öğretmenler gibi pek çok ögenin olumlu ya da olumsuz etkisi olmaktadır (Doğanay, 2006). İnsanın çevresi ile uyumlu bir şekilde yaşamasının temelinde özellikle okul öncesi dönemdeki yaşantılarının etkisi söz konusudur. Çocuğa zengin uyaranlarla dolu, sağlıklı ilişkiler kurabildiği bir çevreden oluşan uyumlu bir dünya sunulması, yaşamının ileri dönemlerinde de uyumlu bir birey olarak var olmasında önemli bir etkendir. Çünkü okul öncesi dönem, insanda değerlerin temellerinin atıldığı dönemdir (Oktay, 2000). Okul öncesi dönemdeki çocuklar çevrelerine ait değerlerle örölü bir yaşantıya sahiptir. Günlük deneyimlerinde çevresinden öğrendiği değerler ile çocuklar kendilerine ait değer sistemlerini oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemde, çocuğa olumlu değerleri temel alan zengin bir yaşantı ve deneyim alanı sunulmalıdır (Turan ve Aktan, 2008).

Değerler eğitimi ve aile

Değerler eğitiminde ailenin rolü

Aile, tarih boyunca tüm toplumlarda varlığını devam ettirmiş en önemli sosyal yapıdır (Aydın, 2000). Çocukların kişilik gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığı ilk beş yaş içerisinde gerçekleştirilen her türlü eğitim çabasının kişilik gelişimine büyük etkisi olacağı düşünülmektedir, bu dönemdeki çocukların sorumlulukları genel olarak ailelerinde olduğundan ailenin değerler eğitimi sürecindeki rolünün oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Bartan, 2018). Aktardığı değerler ve yaşantılarla çocuğu toplum yaşamına hazırlayan aile çocuğun kendi küçük çevresi ile toplum arasında köprü görevi üstlenmektedir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2010). Aile bir yandan toplumun kültürel değerlerini korurken, diğer yandan da bu değerleri yeni gelen nesillere aktarabilme özelliğindedir. Yeni gelen nesiller biyolojik bakımdan ailelerin devamı olduğu gibi kültürel yönden de ailelerinin karakteristik özelliklerini taşımaktadır (Köylü, 2016). Aile ortamı değer eğitiminin başlangıç noktası ve aynı zamanda en etkili olduğu yerdir. Ailede alınan bu eğitim kişilik gelişiminin biçimlendiği, değerlerin oluşumunun ve toplumsallaşmanın sağlandığı temel dönemi içerir (Hökelekli, 2011). Sosyal yapının temeli olarak görülen ailenin temel işlevleri arasında çocuk yetiştirme en önemli yeri tutar. Çocuk doğduğu andan itibaren bir etkileşim

sürecine girer, aile ortamında ilk sosyal deneyimler ve temel davranış özellikleri kazanır. Ebeveynleri, çocuğun iletişime geçtiği ve yoğun bir şekilde etkileşimde bulunduğu ilk kişiler olarak düşünüldüğünde, çocuğun gelişimi ve eğitiminde ve toplumsallaşmasında en etkin rolü çocuğun içinde olduğu aile oynar (Bartan, 2010). Çocuk ilk sosyal deneyimlerini ve sosyal yaşantılarını aile içerisindeki yaşantılarla kavrar. Bu nedenle çocuğa karşı gösterilen tutumlar, tavırlar ve davranışlar onun hem sosyal gelişimini hem de kişiliğini biçimlendirmektedir. Ailedeki ve yakın çevrede bulunan kişilerle iletişim arttıkça değerlerle ilgili yaşantılar da artacaktır (Hökelekli, 2011).

Çocuğun okula başlamasıyla birlikte örnek aldığı modeller artacaktır. Çocuk toplumda, evde ve okulda farklı kişileri taklit ederek ve model alarak pek çok deneyim kazandığı gibi değerleri de öğrenecektir (Neslitürk, 2013). Okul öncesi dönemde çocukların sorumluluğunun büyük bir bölümü ailede olduğu düşünüldüğünde ailenin değerleri çocuğa kazandırmasındaki etkisi diğer tüm sosyal yapılardan fazladır (Doğanay, 2009). Çocuğun aile yaşantısıyla geliştirdiği kimliği, kazandığı değerler toplum içerisindeki kimliğinin belirleyicisi olmaktadır. Çocuğun kişiliğini geliştirmesinde temel özdeşim modelleri, özellikle anne ve babadır. Bu sebeple, anne babanın dünya görüşleri, değer yargıları ve inançları çocuğa olduğu gibi aktarılır. Farklılıklar olmakla birlikte aile bireylerinde, toplumsal değerler, siyasi inançlar ve toplumsal olaylara bakış açılarında benzerlikler görülebilmektedir (Şahin Zeteroğlu, 2014).

Okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklar iyi birer gözlemcidir. Çocuklar ebeveynlerinin birbirleriyle, kendileriyle ve çevredeki bireylerle olan ilişkilerini de gözlemlemektedirler. Çocuk anlaşma, uzlaşma ve diğer işbirliği ile ilgili davranışları hem anne babaları ile etkileşimleri hem de ebeveynlerinin diğer insanlarla etkileşimleri sonucu edinmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2002). Öğrenme için lazım olan rol model görevini aile üstlenmektedir. Çocuğun karakterinin şekillenmesi büyük oranda özdeşim modelleri olan anne-babanın kişilik yapısıyla ilişkilidir, çocuk ebeveynlerinin kişilik özelliklerini taklit ederek onların kültürel ve ahlak değerlerini de benimser (Morgan, 1998). Anne ve babaların tutum ve davranışları ise yaşanan toplumdan ve kültüründen etkilenmektedir (Yağbasan ve İmik, 2006). Bu nedenle aile tarihsel süreç boyunca, sosyal ve kültürel yapının temeli olarak görülmektedir (Güler ve Ulutak, 1992). Ayrıca çocukların ailede

değerleri edinebilmesi için ailenin değerlere sahip olması, yaşantılarını bu değerlere göre düzenlemesi ve çocuklarına aktaracak bilinç düzeyini yakalamış olması gerekmektedir (Yaman, 2012).

Değerlerin edinilmesinin çoğunlukla model alma yoluyla gerçekleştiği alan yazında sıklıkla değinilen bir husustur (Sarı, 2007). Sosyal öğrenme teorisinin temsilcisi olan Bandura'ya göre çocuklar kendilerine model seçerken sadece modelin davranışlarını değil, modelin özelliklerini de göz önünde bulundurmaktadır. Modelin özelliklerine ne kadar benziyorsa, çocuk modelin davranışına o kadar benzerlik göstermektedir (Senemoğlu, 2007).

Çocukların model aldıkları kişiler arasında anne ve babaları ilk sıralarda gelmektedir, anne ve babalar çocuğun ilk model aldığı ve taklitlerle doğru davranışları öğrenmeye çalıştığı kişilerdir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009). Anne baba tutumları, davranışları taklit ve özdeşleşme yoluyla çocuk tarafından kazanılır ve yaşantısına aktararak karakterinin bir parçası olur (Aydın ve Akyol Gürler, 2012). Çocuğun değerleri kazanabilmesi için anne babanın iyi bir model olmasının yanı sıra, uygun yaşantı ve deneyimler sunmalarının da önemli olduğu bilinmektedir. Şefkatli ve demokratik aile ortamında sevgi ve ikna gücüyle aktarılan değerlerin çocuğu olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009).

Değer eğitiminde babanın rolü

Ailenin öneminin altı çizildiğinde, çocuk yetiştirme konusunda birincil bakım veren olarak sorumluluğun büyük kısmının annede olduğuna inanılması, babaların sadece ekonomik ihtiyaçları karşılama rolüyle sınırlandırılması (Parke, Dennis, Flyr, Leidy ve Schofield, 2005) sebebiyle yıllar boyunca çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda annelerin etkisi incelenmiş, babalar, yapılan çalışmalarda uzunca bir süre annelerden ayrı bir ebeveyn olarak yer bulamamıştır (Pedersen, 1987; Schaffer, 1996). Ancak artık babaların çocuk gelişiminde önemli ve eşsiz bir rol oynadığı, kabul gören bir olgudur. Yapılan araştırmalar, babaların çocuğun eğitimine katılımlarının çocuğun her açıdan gelişimini olumlu biçimde etkilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bireyin gelecekteki tutum ve davranışlarına yön verecek nitelikte olması, babaların çocuk gelişimi ve eğitimindeki yerini ve önemini ortaya koymaktadır (Gürşimşek, 2002; Kuzucu,

2011; Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Geçmiş babalık modelleri incelendiğinde babalık rolüne atfedilen anlamın ve babalardan beklentilerin, zamanla değişmiş olduğu görülmektedir. Bu değişim sürecinde, babaların ahlaki öğretici, disiplin sağlayıcı, çocuğun ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan, cinsiyet-rol modeli, arkadaş gibi sırayla öne çıkmıştır, özellikle 80'li yıllardan sonra babaların çocuklarına giderek daha fazla zaman ayırmaları ile birlikte, 2000'li yıllardan itibaren çocuğun bakımına da katkı sağlayan, yaşamına katılım gösteren babalık modeli ve ortak ebeveynliğe dönüşüm göstermiştir (Adamsons ve Johnsons, 2013; Bianchi ve Milkie, 2010; Lamb, 2000; Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid ve Bremberg, 2008). Babalık rollerinde zamanla değişimler söz konusu olsa da gerek kural koyucu ve disipline edici gerek cinsiyet rol model olarak; aile birliğini sağlama ve çocuk hayatındaki otoriteyi temsil göreviyle, babaların değerlerin aktarılması konusunda geçmişten günümüze önemli bir rolünün olduğu söylenebilir. Kendi babalarına göre çocuklarına daha fazla zaman ayırmaya çalışan katılım gösteren ve çocuğuyla etkileşimde bulunan günümüz babalarının çocukları duyguları tanımlama, diğer insanların duygularını anlama gibi sosyal konularda daha zengin deneyimler yaşamaktadır (Lawrence ve diğ., 2013). Okul öncesi dönemde sosyalleşme süreci rol-model alma şeklinde süregelmekte ve kişi genellikle ilk rol-modellerini aile bireylerinden seçmektedir. Bu süreçte hem model alınan şahsın psiko-sosyal durumunun hem de sunulan deneyimler ve ortamın, çocuğun sosyalleşmesi ve topluma uyum sağlaması açısından etkisi büyüktür (Senemoğlu, 2007). Çocuk ebeveynlerinin kişilik özelliklerini taklit ederek onların kültürel ve ahlak değerlerini de benimser, yaşama ait bilmesi ve öğrenmesi gerekli her konuda aile fertlerinin davranış biçimlerini model alarak davranış biçimleri geliştirir. Çocuklarıyla etkili bir iletişimi olan babaların çocukları, kolay arkadaş edinmekte, arkadaşlık ilişkilerinde daha az sorun yaşamakta, sosyal becerileri daha kolay edinmekte ve kullanabilmektedir (Ladd, Bush ve Seid, 2000). Çocuğuna birtakım haklar sunan baba, çocuğun dürüstlüğüne katkı sağlamakta, sorumluluk vererek başarı hissini yaşamasına yardımcı olmakta, şefkatli ve dengeli bir disiplin uyguladığında çocuğa kendi ayakları üzerinde durabilme imkanı tanımaktadır (Telli ve Özkan, 2016). Okul öncesi çağlarında babasıyla etkili bir iletişime sahip olan çocukların yalan söyleme, olumsuz davranışlar gösterme ve depresyon yaşama ihtimallerinin diğer çocuklara göre daha az olduğu (Rosenberg ve Wilcox, 2006), sosyal çevreye daha uyumlu oldukları, okulda daha

başarılı görüldükleri, akranlarıyla daha iyi ilişkiler kurdukları gözlenmiştir (Koçak, 2004). Bazı araştırmacılar, bireyin yetişkinlik dönemindeki sosyal çevreye uyumunda babanın etkisinin anneye göre daha yüksek olduğunu ileri sürmektedirler (Lewis ve Lamb, 2003). Benzer şekilde Flouri ve Buchanan (2003), ergenlik dönemindeki çocukların iyi oluş değerlerinin, anne katılımına göre baba katılımı ile daha güçlü ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmalar değerlendirildiğinde babanın değer eğitiminin amaçlarından olan bireysel ve toplumsal uyuma etkisinin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Sosyal öğrenme teorisinin temsilcisi olan Bandura'ya göre çocuklar model seçerken aldıkları bireyin yalnızca davranışlarını değil, modelin özelliklerini de göz önünde bulundurmaktadır. Modelin özellikleri ne kadar çocuğun özelliklerine benzerse, çocuk modelin davranışına o kadar benzerlik göstermektedir (Senemoğlu, 2007). Okul öncesi dönemde çocuk kendini anne ve babasıyla özdeşleştirir, onların özellikleri ile değer yargılarını örnek alarak içselleştirir; tutum ve davranışlarını taklit etmeye çalışır. Bu açıdan ebeveynleri çocuğun gelecekteki kişilik yapısını, duygu ve düşüncesini doğrudan etkilemektedir. Ancak günümüz dünyasında çocuğun üzerindeki tek etken sadece anne baba ya da okul ve arkadaş çevresi değildir. Değerlerin aktarımını rastlantıya ya da sosyal çevreye bırakmayıp hem anne hem babaların etkin olmaları, bu konuyu bilinçli olarak ele almalarının gerektiği (Aydın ve Gürler, 2012) işbirliği içerisinde hareket etmelerinin önem kazandığı düşünülmektedir. Değerlerin aktarımı noktasında ailenin sorumluluk ve görevleri çok büyüktür. Baba çocuğa değer aktarımında sorumluluğu ve ihtiyaçları anne ile eşit derecede paylaşmalı, davranışlarıyla çocuğa iyi bir model olmalıdır.

Araştırmanın Problemi

60-72 aylık çocukların babalarının değer kavramına ilişkin düşünceleri ve değer edindirme süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Alt problemler

- Babaların değer kavramı ve değer eğitimine ilişkin düşünceleri nedir?
- Babalar değer edindirme sürecinde neler yapmaktadırlar?
- Babaların değer edindirme sürecinde kendi dışındaki kişiler ile iletişimi nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Alanyazın incelendiğinde değerler ve değerler eğitimi konulu araştırmaların belli başlıklar altında toplandığı belirlenmiştir. Bu çalışmalar; bazı değerler eğitimi programlarının geliştirilmesi ve bu programların etkisinin incelendiği; Gökçek (2007); Baydar (2009); Kuş (2009); Yalar ve Yelken (2011); Thompson (2011); Neslitürk (2013); Sapsağlam (2015) çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerler ve değer eğitimi ile ilgili öğretmen adayı ve öğretmenler ile yapılan çalışmalar ise: Bartan (2018); Kınacı (2018); Kozikoğlu (2018); Yıldırım (2019); Veugelers ve Kat (2003); Tokdemir (2007); Kurtdede Fidan (2009); Yıldırım (2009); Bakdemir (2010); Leichsenrig (2010); Kılıç Şahin (2010); Balcı ve Yanpar Yelken (2010); Çengelci (2010); Acat ve Aslan (2011); Schaefer (2012); Erkuş (2012); Ateş (2013); Yuvacı (2013); Thornberg ve Oğuz (2013); Ateş (2013); Balcı ve Yanpar Yelken (2013); Özden Çelik (2013); Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015); Kuzu (2015); Ogelman ve Erten Sarıkaya (2015); Gömleksiz ve Kılınc (2015); Çetingöz (2015); Akyıldız (2016); Uzun ve Köse'nin (2017) yaptıkları çalışmalardır. Değerler eğitimi kapsamı altında ailelere yönelik yapılan araştırmaların: Flor ve Knapp (2001); Knafo ve Schwartz (2004); Yiğittir (2010); Koç (2013); Selvitopu, Bora ve Taş (2014); Yaka, Yalçın ve Denizli (2014); Jabaruddin ve Manda (2016); Yıldız (2019); Arıcı (2019) az sayıda olduğu, bu az sayıda olan araştırmaların çoğuna ise sadece annelerin dahil olduğu görülmüştür. Bu bağlamda yapılan araştırmanın okul öncesi dönemde değerler eğitimi konusuna babaların görüşleri boyutu ile katkı getireceği düşünülmektedir. Bu çalışma okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların değer kavramı ve değer eğitimine ilişkin düşünceleri ile değer edindirme süreçlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Günümüz dünyası hızlı teknolojik ve bilimsel gelişmelerin yaşandığı bir döneme sahne olmaktadır. Bu değişimler, sosyal dengeleri, örfleri, adet ve gelenekleri bunlara ait değerleri yıpranma tehdidine maruz bırakmaktadır. Aile çocuğun eğitiminde temel unsurdur. Özellikle değerlerin kazanılmasında ailenin sorumluluğunu üstlenebilecek başka bir kurumdan söz etmek mümkün değildir. Ancak günümüz sosyal yaşantısı, aile kurumunun zaman yönetimini ve buna bağlı olarak eğitsel işlevlerini sürekli etkilemektedir. Değerler eğitimi alanında yapılan

araştırmalar incelendiğinde okul öncesi dönemi içeren çalışmaların sayıca az olduğu gözlemlenmiştir. Okul ncesi dönemde değerler eğitiminde ebeveynlere yönelik görüşlerin incelendiği ya da çocuklara uygulanan programlarda aile katılımın sağlanması olarak yapılan değerler eğitimi çalışmalarına ise ebeveyn olarak sadece annelerin dâhil edildiği grlmştir, babanın değer eğitimindeki rolünü inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. ocuk dünyaya geldiği andan itibaren değerleri farketmeye ve öğrenmeye başlar. Bu dönemde edinilen bilgi ve becerilerin çoğu gözlem ve taklit içerir. Çocuğun bu dönemde en çok etkileşimde bulunduğu bireyler olarak hem anne hem babanın sorumluluğu yüksektir. Bu bağlamda babaların değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşlerini incelemek araştırılması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul ncesi dönemde çocuğu olan babaların değerler eğitimine yönelik görüşlerinin araştırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmanın babaların değer eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya koymasını ve alanyazında bir ilk olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma; çocukları Kütahya ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, özel bir anaokuluna devam eden ve görüşme yapmaya istekli olan 14 babanın görüşleri ve araştırmacı tarafından hazırlanan konu alanını uzmanlarınca kontrol edilen görüşme soruları ile sınırlıdır.

Varsayımlar

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde sorulan sorulara babaların dürüst ve iten yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölüm; araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplamak için kullanılan araçlar ile verilerin analizi ile ilgili bilgileri içermektedir.

Araştırma Modeli

60-72 aylık çocukların babalarının değer kavramına ilişkin düşünceleri ve değer edindirme süreçlerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, "niçin?" ve "nasıl?" sorularına alınacak cevapları yorumlamak böylece insan davranışlarını, sosyal olgu ve olayları daha iyi açıklanabilecek hale getirmeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Bilgili, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Olgu bilim (fenomenoloji) hayatımızda sıklıkla karşılaştığımız ancak detaylı olarak bilgi sahibi olmadığımız konuları derinlemesine incelemek için uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle babaların değer edindirme sürecini derinlemesine incelemek için araştırmanın deseni olgu bilim (fenomenoloji) olarak belirlenmiştir. Olgu bilim çalışmalarında araştırmacı, söz edilen olgu ile ilgili deneyime sahip olan kişilerden verileri toplamakta ve bütün katılımcıların neyi nasıl deneyimlediklerinden oluşan ve deneyimlerinin ortak noktasını tanımlayan bütüncül bir betimleme ortaya koymaktadır (Creswell, 2013).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri; çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına imkan tanır (Büyüköztürk ve diğ., 2008). Kolay ulaşılabilir durum örnekleme nitel araştırmada sıklıkla kullanılır. Daha az maliyetlidir. Tanıdık bir örneklem üzerinde çalışılması pratik ve kolaydır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın çalışma grubunu Kütahya merkezdeki özel bir anaokulunda eğitim gören çocukların babaları oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil olacak

babaların belirlenmesinde gönüllülük ilk aşamayı oluşturmuştur. Bu araştırmada babaların değer edindirme süreçleri hakkında derinlemesine bilgi edinebilmek için 14 gönüllü baba çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya katılan 14 katılımcının kişisel özelliklerine ait bilgiler Tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Kişisel bilgiler	
Yaş	
30-35	7
35-40	5
40-45	2
Eğitim Durumu	
Lise	4
Lisans	6
Lisansüstü	4
Çocuk Sayısı	
1	9
2	5
Çocuğun Cinsiyeti	
Kız	8
Erkek	6

Tablo 1 de görüldüğü gibi araştırmaya toplam 14 baba katılmıştır. Katılımcılara ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir;

Baba 1; 31 yaşında, ortaöğretim seviyesinde eğitim düzeyine sahiptir, serbest meslek çalışanıdır. Evliliğinin 7. yılında olup, 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 2; 39 yaşında, lisansüstü seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, öğretim üyesidir. Evliliğin 9 yılında olup, 1 kız çocuk babasıdır.

Baba 3; 32 yaşında, lisansüstü seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, öğretmendir. Evliliğin 6. yılında olup, 1 kız çocuk babasıdır.

Baba 4; 35 yaşında, lisans seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, inşaat mühendisidir. Evliliğin 7. yılında olup, 1 kız 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 5; 36 yaşında, lise seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, güvenlik görevlisidir. Evliliğin 14. yılında olup, 1 kız 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 6; 43 yaşında, lisans seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, laboratuvar teknisyenidir. Evliliğin 9. yılında olup, 2 erkek çocuk babasıdır.

Baba 7; 38 yaşında, lisans seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, bilişim sektöründe çalışmaktadır. Evliliğin 11. yılında olup, 1 kız çocuk babasıdır.

Baba 8; 36 yaşında, lisansüstü seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, inşaat mühendisidir. Evliliğin 7. yılında olup, 1 kız çocuk babasıdır.

Baba 9; 31 yaşında, lise seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, elektrik teknisyenidir. Evliliğin 7. yılında olup, 1 kız çocuk babasıdır.

Baba 10; 39 yaşında, lisans seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, kütüphane müdürüdür. Evliliğin 11. yılında olup, 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 11; 34 yaşında, lise seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, serbest meslek çalışanıdır. Evliliğin 8. yılında olup, 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 12; 34 yaşında, lisans seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, diş hekimidir. Evliliğin 8. yılında olup, 1 kız 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 13; 43 yaşında lisans seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, devlet memurudur. Evliliğin 15. yılında olup, 1 kız 1 erkek çocuk babasıdır.

Baba 14; 31 yaşında lisansüstü seviyesinde eğitim durumuna sahiptir, uzman hekimdir. Evliliğin 7. yılında olup, 1 kız çocuk babasıdır.

Veri Toplama Aracı

Nitel çalışmalarda gözlem, görüşme, doküman analizi, görsel ve işitsel materyaller ve alan notları gibi teknikler kullanılarak veriler toplanmakla birlikte en sık kullanılan veri toplama tekniği, görüşmedir (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Olgu bilim araştırmalarının da en çok başvurduğu veri toplama aracı görüşmeler olarak ifade edilmektedir (Merriam, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda araştırmanın amacı ve kapsamına göre veri toplama yolunun görüşme ile yapılmasına karar verilmiştir. Görüşme, iki veya üzeri sayıdaki bireyin gerçekleştirmiş olduğu, belirli bir amaçla, birinin diğerine bilgi verdiği bir etkileşimdir (Bogdan ve Biklen, 2007). Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı görüşme sorularını önceden oluşturur; ancak görüşme aşamasında

araştırmacının soruları yeniden düzenlenmesi, tartışılması esnekliğini sağlar (Ekiz, 2003).

Araştırmada veri toplama aracında yer alacak soruları geliştirmek için dört aşamalı bir süreç belirlenmiştir.

Birinci aşama: ilgili alanyazın taranmış, bu konuda ve benzer branşlarda yapılan çalışmalarda kullanılan görüşme soruları, lme araçları incelenmiştir.

İkinci aşama: araştırmanın amacına uygun alt problemleri göz önünde tutarak 15 açık uçlu sorudan oluşan taslak form hazırlanmıştır.

nc aşama: Oluşturulan taslak form 1 okul öncesi eğitim alanı uzmanı, 1 lme değerlendirme uzmanı ve 1 Türkçe eğitim alanı uzmanı olmak üzere 3 uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde bazı sorular birleştirilmiş bazı sorular ise formdan çıkarılmıştır. Taslak formda 13 açık uçlu soru yer almıştır.

Dördüncü aşama: Taslak formda yer alan sorular 3 babanın katılımı ile pilot bir uygulama yapılarak değerlendirilmiştir. Pilot uygulama sonucunda 2 sorunun birleştirilmesine karar verilerek soru sayısı 11'e indirilmiştir. Düzenlenen görüşme formu, tekrar uzmanlar tarafından incelenerek 'çocuğu Okul ncesi Döneminde Olan Babaların Değer ve Değerler Eğitimine İlişkin Düşünceleri Görüşme Formu' (Ek 1) ismi ile son halini almıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 15. 12. 2019 ile 15. 01. 2020 tarihleri arasında okul öncesi dönemde çocuğu olan babalar ile yapılan görüşmelerle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yapılan telefon görüşmeleriyle oluşturulan randevular neticesinde babaların uygun zamanları de esas alınarak 14 katılımcı ile yüz yüze ve okul ortamında önceden belirlenen alanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Yapılan her görüşmeden önce katılımcılara yapılan araştırmanın amacına ve yayımlanma sürecine dair gerekli bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılımın gizlilik ve gnlllk esasına dayalı olduğu her bir katılımcıya belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılardan görüşmeler esnasında ses kayıt cihazı kullanımına dair izin

istenmiş, bilgilerin gizli kalacağına dair açıklama yapıldıktan ve katılımcıların onayından sonra görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Görüşmeler 30-35 dakika arasında sürmüştür. Görüşmelerde katılımcılara yönlendirmede bulunulmamaya dikkat edilmiş, yansız olmaya çalışılmıştır. Ayrıca katılımcı babaların rahat davranabileceği ve samimi yanıtlar verebileceği karşılıklı güvene dayalı bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde amaç yazılı hale getirilmiş verilerin odaklanılan olgu ile ilgili kodlamalardan daha geniş ve kavramsal temalar oluşturmaya çalışmaktır. Oluşturulan temalar ile ilgili alıntılar ile çıkarımlar desteklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu doğrultuda ilk olarak araştırma sürecinde toplanan verilerin analize hazırlanması için görüşme kayıtları dinlenip yazıya aktarılmıştır. Katılımcıların gizliliğini sağlamak için araştırmaya katılan babalara B1, B2 şeklinde kod isimler verilmiş ve her biri için görüşme metinleri oluşturulmuştur. Görüşmelerin ses kayıtları tekrar dinlenerek ilk oluşturulan metinle karşılaştırılmış gerekli düzeltmeler yapılarak son hali verilmiştir. Sorulan sorulardan alınan cevaplar ile 20 sayfalık ham verilik bir metin oluşturulmuştur. Metinler tek tek okunup sistematik bir şekilde değerlendirilip kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlar oluşturulurken ilgili literatür ve yapılan görüşmeler yoluyla elde edilen veriler göz önünde bulundurulmuştur, kodların benzer özellik gösterenler gruplandırılarak temalar oluşturulmuş alan uzmanı eğitimcinin görüşü alınarak son hali verilmiştir. Bulgular kısmında analiz sonucunda oluşturulan temalar, bu temaların ifade sıklığını gösteren frekans değerleri ve bu ifadeleri söyleyen babaların kodları tablo içinde gösterilmiş örnek ifadeler tablo altlarında verilmiştir.

İnanırlık

Bilimsel araştırmaların etik ilkeler çerçevesinde geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koymaları önemli bir ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Mc Millan'a (2000) göre nitel çalışmada detaylı alan kayıtları tutulması, "Üye kontrolü" olarak isimlendirilen, doğruluk için alınan notların katılımcılar tarafından incelenmesi kayıtların yanlışsız ve eksiksiz olduğunu onaylaması, ses

kayıtlarının tutulması, katılımcıların yapılan alıntılarının yorum katılmadan olduğu gibi verilmesi araştırmanın inanırılığını artırmaktadır.

Bunların dışında, araştırmacı haricinde bir kodlayıcının daha olması ve kodlayıcılar arasında fikir birliğinin oluşması da inanırılığını arttırmaktadır (Silverman, 2005). Bu doğrultuda araştırmanın inanırılığını için aşağıda belirtilen adımlar izlenmiştir:

- Veri toplama aracının oluşturulmasında uzman görüşleri alınmıştır, 3 gönüllü babayla ön uygulama yapılmıştır.
- Katılımcılarla yapılan görüşme sürecinden önce, araştırmacı yaklaşım hakkındaki düşüncelerini not almıştır, görüşme esnasında katılımcıları yönlendirecek ifadelerden uzak durmuştur.
- Veri toplama sırasında görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kaydına alınmıştır.
- Ses kayıtları araştırmacı tarafından katılımcıların cümleleri, ünlemleri ve duraksamaları da dâhil olmak üzere yazıya dökülmüştür.
- Alınan notlar katılımcılara sunulmuş, katılımcılar kayıtların yanlışsız ve eksiksiz olduğunu onaylamışlardır.
- Araştırmada oluşturulan kod, kategori ve temalar, okul öncesi konusunda 1 uzman, ölçme değerlendirme alanında 1 uzman ve nitel araştırma konusunda deneyimli 1 uzman olmak üzere 3 uzman tarafından kontrol edilmiştir.
- Araştırmacı 1 ay arayla rastgele seçilen 1 görüşme metnini tekrar kodlamıştır, önceki kodlama ile karşılaştırma yapmıştır.
- Veriler okuyucuya, yorum katılmadan doğrudan alıntılar ile belirtilmiş, ilgili yorumlar daha sonra yapılmıştır.
- Kullanılan veri toplama araçları ile alınan notlar, ses kayıtları, ham verilerin bulunduğu metinler, analiz aşamasında yapılan kodlamalar gerektiğinde uzman denetimine sunulmak üzere saklanmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde analizleri yapılan verilerin sonuçları tablolar ve örnek ifadeler ile sunulmuştur. 60-72 aylık çocuğu olan babaların değer kavramına ilişkin düşünceleri ve değer edindirme süreçleri hakkında görüşleri her alt problem için ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Babaların örnek ifadeleri B1, B2, B3,, B14 kodlanarak sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

1. Alt problem: Babaların değer kavramı ve değer eğitimine ilişkin düşünceleri nelerdir?

Birinci alt probleme ilişkin babaların görüşlerini belirlemek için aşağıdaki sorular yöneltilmiştir;

Soru 1: Değer kavramı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Soru 2: Sizce Değer eğitiminin amacı nedir?

Soru 3: Çocuğunuzun hangi değerlere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?

Soru 1: Değer kavramı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soru, babalar için değer kavramının neler çağrıştırdığı ve babaların değer kavramına yükledikleri anlamların neler olduğu tespit etmek amacıyla sorulmuştur. Babaların değer kavramı tanımları ile literatürdeki değer kavramı tanımları ne ölçüde benzerlik göstermektedir bunu belirlemek amacıyla bu soru yöneltilmiştir. Babalardan gelen değer kavramına ilişkin tanımlar literatürde öne çıkan değer tanımlarından faydalanılarak temalar oluşturulup analiz edilmiştir.

Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın birinci soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 2'de aşağıda verilmiştir.

Tablo 2

Değer Kavramı Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Topluma Özgü Durum	8	B1, B2, B3, B6, B8, B12, B13, B14
İnsani Değerler	7	B1, B7, B10, B11, B12, B13, B14
Yaşamı Yönlendiren İlkeler	6	B4, B5, B6, B9, B12, B13

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların değer kavramına ilişkin düşüncelerinin, alan yazınında da ele alınmış üç temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “topluma özgü durum”, “insani değerler” ve “yaşamı yönlendiren ilkeler” olarak ifade edilmektedir. Temalar oluşturulurken literatürdeki değer kavramı tanımları dikkate alınmıştır.

Doğan (2004) değerleri belirli bir topluma özgü olan, o toplumun sahiplendiği idealler olarak ifade etmektedir. “Topluma özgü durum” teması bu tanım çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu tema altında 8 babanın (B1, B2, B3, B6, B8, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde değer kavramını B1: *Toplumsal ve kültürel özelliklerimizi oluşturan sevgi saygı adap terbiye kısacası insani duygularımızı barındırdığımız davranış biçimlerimizi gösterdiğimiz kavram* şeklinde ifade etmiştir. B2: *Kuşaktan kuşağa geçen, insanlara kazandırılması gereken manevi dinamiklerdir. Toplumu ayakta tutacak olmazsa olmazlardır* şeklinde ifade etmiştir. B3: *Bir toplumun kendi ahlaki ilke ve kurallarından oluşan, toplumu yozlaşmaya ve bozulmaya karşı koruyan kavramların bütünü olarak tanımlayabiliriz* şeklinde ifade etmiştir. B12: *Değer kavramı, bir bireyin ailesinden, arkadaşlarından, yaşadığı toplumdaki, milletinden, aldığı eğitimden, öğretimden ortaklaşa harmanlanan özellikle çocuğun davranışlarına ve hayatına yön veren her şeydir* şeklinde ifade etmiştir.

Dilmaç (2007), değeri insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikler olarak ifade etmektedir. “İnsani değerler” teması bu tanım çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu tema altında 7 babanın (B1, B7, B10, B11, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde değer kavramını B7: *Ahlaki değerlerimiz başta olmak üzere, görgü kurallarımız, saygı ve etik değerlerimizin küçük veya büyük tüm insanlarda olması gerektiğini düşünüyorum* şeklinde ifade etmiştir. B1: *Toplumsal ve evrensel*

bağlamda kazanılması gerekli davranış biçimleri. Birey olmanın anlam kazandığı davranış biçimleri olarak ifade ederken, B11: Değer kavramı huy, alışkanlık gibi insanın davranış şekilleri... şeklinde ifade etmiştir.

Schwartz (1994), değeri, kişinin veya diğer sosyal oluşumların hayatına yol gösterici ilkeler olarak ele alırken, Rokeach (1973), değeri bireylerin yaşam felsefelerini ve davranışlarını şekillendiren ilkeler ve standartlar olarak ifade etmektedir. Yaşamı yönlendiren ilkeler teması bu tanımlar çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu tema altında 6 babanın (B4, B5, B6, B9, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde değer kavramını B4: *Değer, insanların tutum ve davranışlarını etkileyen, hayatlarını biçimlendirme ve yönlendirmede önemli olan bir kavramdır* şeklinde ifade etmiştir. B9: *Değer kavramı bir insanın karakter gelişimi hayatı boyunca iş hayatı olsun ailesiyle olan aile ilişkileri ailesiyle olan bağlantıları olsun gündelik yaşamındaki kavramların her şeyin bütünü aslında. Hareketlerimizi tavırlarımızı karakter gelişimimizi o değerlerin belirlemiş olduğu standartların içinde veya dışında ona göre düzenliyoruz* şeklinde ifade ederken, B13: *Yaşamımıza yön veren, çevremizle ilişkilerimizi düzenleyen, bireysel ve toplumsal gelişimimizde etkili ve sonraki nesillere aktardığımız ağırlıklı olarak inancımızı ve kültürümüzü yansıtan olgular değer kavramı çatısı altında ifade edilir diye düşünüyorum* şeklinde ifade etmiştir.

Soru 2: Sizce değer eğitiminin amacı nedir?

Bu soru, babaların değer eğitimi hakkında ki düşüncelerini ortaya çıkarmak ve babaların değer eğitiminin hangi amaçla verilmesi gerektiği hakkındaki düşüncelerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla sorulmuştur. Babalardan gelen değer eğitiminin amacına yönelik düşünceler, literatürde öne çıkan değer eğitiminin amaçları tanımlarından faydalanılarak temalar oluşturulup analiz edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın ikinci soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 3'de aşağıda verilmiştir.

Tablo 3

Sizce Değer Eğitiminin Amacı Nedir?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Yaşamı Sürdürme	6	B1, B8, B9, B10, B11, B13
Kendi Kültürüne Sahip Çıkma	6	B2, B5, B6, B12, B13, B14
Kişiliği Geliştirme	5	B4, B8, B9, B10, B12
Toplumsal Uzlaşma	4	B1, B5, B6, B8

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların değer eğitiminin amacına ilişkin düşüncelerinin, alan yazınında da ele alınmış dört temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “yaşamı sürdürme kendini geliştirme”, “kendi kültürüne sahip çıkma”, “kişiliği geliştirme” ve “toplumsal uzlaşma” olarak ifade edilmektedir.

Nyberg'e (1990) göre değerlerin öğretiminin amaçları arasında yaşamı sürdürme yer almaktadır “yaşamı sürdürme” teması bu tanım çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu tema altında 6 babanın (B1, B8, B9, B10, B11, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde babalar değer eğitiminin amacını B8: *Değerler eğitimi çocuğa din ve inancı ile ilgili kavramların yanında, iyi bir insan olabilmesi için gerekli olan güzel ahlak, dürüstlük, doğru söylemenin önemi, başkasının hakkının yenmesinin yanlışlığı, vatan, millet ve aile sevgisi ile büyüklerine saygı değerlerinin çocuğa aktarılması ve çocuğun özgüvenli, iyi bir karaktere sahip olan birey olarak yetişmesi ve hayatını bunlara göre devam ettirmesine katkıda bulunacak ders olmalıdır* şeklinde ifade etmiştir. B11: *Çocuğun çevresine karşı iyimser bir tutum ile davranmasını aşılama; Tüm toplum, bitki, hayvan vb... Varlıkların yaşamında, olumlu etki bırakacak çalışmalarda bulunmasını sağlayacak bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi yönünde eğitim almasını sağlamak* şeklinde ifade ederken, B13: *...bireyin çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurarak toplumsal gelişimini tamamlamasına ve saygınlık kazanmasına katkıda bulunan eğitimidir* şeklinde ifade etmiştir.

Değerler kültürel mirası oluşturmaktadır ve okulun görevi de bu değerleri öğretmektir (Guttek, 1997). Eğitimin temel görevlerinden biri, yeni kuşaklara kültürel mirası aktarmak olarak ifade edilmektedir (Tozlu ve Yayla, 2006). Kendi kültürüne sahip çıkma teması bu açıklama çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu tema altında 6 babanın (B2, B5, B6, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde babalar değer eğitiminin amacını B2:

Değerler eğitimi, din ve kültür ile beraber bugüne taşınmış manevi kavramların, bu hususa hassasiyeti olanlarca yeni nesillere aktarılması olarak ifade edilmiştir. B5: *Bence değerler eğitimi dini, ahlaki gereklerimizi ve örf adetlerimizi kendi kültürümüzü öğreten bir eğitim olmalıdır* görüşünü belirtirken, B13: *Değerler eğitimi; kültürümüzü benimseten ve bireyin yaşantısına yansıtmasını sağlayan ve bireyin çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurarak toplumsal gelişimini tamamlamasına ve saygınlık kazanmasına katkıda bulunan eğitimidir* şeklinde ifade etmiştir. B14: *Değer eğitiminin amacı; toplumların ve insanların yaşadığı bölgedeki tüm değerlerin kendisinden sonra gelen nesillere aktarımını sağlamak* olarak ifade etmiştir.

Fernandes (1999), değerlere yönelik eğitimler, bütüncül bir kişilik geliştirmeye yardımcı olabileceğini ifade etmektedir. Kişiliği geliştirme teması bu çerçevede oluşturulmuştur. Bu tema altında 5 babanın (B4, B8, B9, B10, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde babalar değer eğitiminin amacını B4: *Çocuğun iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlış, fikirleri, olaylar karşısındaki duruşu, kendine ve etrafına karşı saygıyı öğreten eğitimidir* şeklinde ifade etmiştir. B10: *Değer eğitimi toplumsal ve evrensel anlamda gerçek bir birey olmak için son derece önemli kazanımların elde edildiği eğitim konularını ihtiva eden eğitim olmalıdır* şeklinde düşüncesini belirtirken, B12: *Çocuğun davranışlarına, nasıl bir birey olmasına yardımcı olacak, ilerideki karakterinin oturmasına yol gösterecek eğitimidir* şeklinde ifade etmiştir.

İşgüden (2007) değerleri, bireylerin diğer bireyleri yargılamalarında kullandıkları ölçütler olarak ifade ederken bu ölçütleri kullanma şeklimizle toplumsal uzlaşmanın sağlandığını ifade etmektedir. Toplumsal uzlaşma teması bu çerçevede oluşturulmuştur. Bu tema altında 4 babanın (B1, B5, B6, B8) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, babalar değer eğitiminin amacını B1: *Toplumsal sosyal ve günlük hayatımızda sergilediğimiz ve çocuklarımıza da örnek olduğumuz iyi davranışları kazandırmalıdır* şeklinde ifade etmiştir. B6: *Toplumsal, kültürel ve ahlaki kuralların öğretildiği iyi vatandaşlık kazandırılması amaçlanmalıdır* şeklinde ifade etmiştir.

Soru 3: Çocuğunuzun hangi değerlere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?

Bu soru, babaların çocuklarının hangi değerleri öncelikle kazanmasını önemsediklerini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın üçüncü soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 4’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4

Çocuğunuzun Hangi Değerlere Sahip Olması Gerektiğini Düşünüyorsunuz? Neden?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Ahlaki Değerler	10	B2, B4, B5, B6, B7, B8, B10, B12, B13, B14
Milli Kültürel Değerler	7	B1, B2, B4, B6, B7, B12, B13
Dini Değerler	7	B1, B2, B5, B6, B9, B12, B13

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların çocuklarının sahip olmasını istediği değerlere ilişkin düşüncelerinin üç temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “ahlaki değerler”, “milli kültürel değerler”, “dini değerler” olarak ifade edilmektedir.

Ahlaki değerler teması altında 10 babanın (B2, B4, B5, B6, B7, B8, B10, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B3: *Kazandırmak istediğimiz en temel değerler iyi ve dürüst olmasıdır. Bu ikisi üstüne koyacağımız her tuğla sağlam temellerde olduğundan sorun olmayacaktır.* B4: *Öncelikle ahlaki değerler olmak üzere, toplumsal olarak kabul görmüş olan tüm değerlerin çocuğa benimsetilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu değerlerin benimsetilmediği çocukların çevresine faydalı bir birey olarak yetişmeyeceğini düşünmekteyim* şeklinde ifade etmiştir. B8: *Çocuğum öncelikle saygılı ve güzel ahlaklı, dürüst, vatansever, sevgi dolu, özgüvenli, pozitif bakış açılı, karamsar olmayan bir birey olması gerektiğini düşünüyorum* ifadesini kullanırken B7: *Ahlaki değerleri öğrenmesi gerektiğini düşünüyorum. Saygılı bir insan olması ve ülkesine, milli değerlere sahip olmasını istiyorum. Ahlaki değerlere sahip bir çocuk merhametli ve saygılı olur. Ülkesini sever ve milli değerlerine de sahip çıkar* ifadesini belirtirken, B10: *Dürüstlük, sevgi, saygı, hakkaniyet, vatanseverlik, hoşgörü, merhamet. Aslolan saygılı ve iyi bir birey olması adına tüm değerlerin kazanılmasıdır. Çocuğumun evrensel niteleyebileceğimiz tüm değerlere sahip*

olmasını dilerim şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. B12: *Öncelikle sevgi dolu olmalı sonra iyi, ahlaklı, dürüst olması, yalan söylememesi, yardımsever, paylaşımcı, merhametli, şefkatli, öngörülü olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu değerler olmazsa gelecek düzgün bir nesil olmayacak* şeklinde ifade etmiştir. B13: *Ahlaki değerleri, değerler eğitimin temel taşı olarak düşünüyorum. Çünkü güzel ahlak eşittir iyi insan demektir* şeklinde ifade etmiştir. B14: *İnsanı insan yapan, toplumu oluşturan bireylerin insanca yaşamasını sağlayacak hoşgörü değerine sahip olmasının gerektiğini düşünüyorum. Mutlu yaşamamızın sırrı bence bu şekilde ifade etmiştir.*

Milli kültürel değerler teması altında 7 babanın (B1, B2, B4, B6, B7, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Büyüklerine saygılı küçüklerine sevgili iyi bir terbiye almış dini kültürel örf ve adetlerimizi bilen adap ve kural bilen paylaşımcı hak ve özgürlüklerini bilen çevresine duyarlı değerlere sahip bir birey olmasını dilerim* ifadesini kullanmıştır. B6: *... milli değerlere daha çok sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Gerisi zaten bu değerlerle bağlantılı olarak gerçekleşir* şeklinde ifade ederken, B12: *Milli değerlere sahip olsun, devletini, milletini öğrensin, sahip çıksın bu değerler ile kültürlü olsun, yorum yapabilsin, kendini geliştirsin* şeklinde ifade etmiştir.

Dini değerler teması altında 7 babanın (B1, B2, B5, B6, B9, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2: *Dini, ahlaki, kültürel değerleri bilmeli. Günümüz toplumundaki handikaplar bu yolla aşılabılır* şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. B5: *Öncelikle çocuğumun ahlaki ve dini değerlere sahip olmasını isterim. Ahlak kurallarını bilen, dini kuralları bilen bu yönde eğitilmiş olan çocuklar gelecek yıllarda meslek hayatlarında ve sosyal hayatlarında daha düzgün kişiliklere sahip olan bireyler olacağını düşünüyorum* diye ifade ederken, B9: *..., dini inançlar tarafından desteklenen iyi kabul edilen davranışlar...kötü örnek teşkil etmez derler ya kötü olarak adlandırılacak herhangi bir değere sahip olmasını istemem çocuğumun* şeklinde ifade etmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2. Alt problem: Babalar değer edindirme sürecinde neler yapmaktadırlar?

İkinci alt problemle ilişkin babaların görüşlerini belirlemek için aşağıdaki sorular yöneltilmiştir;

Soru 4: Değer edindirmede izlediğiniz yöntemler nelerdir?

Soru 5: En rahat kazandırdığınızı düşündüğünüz değerler nelerdir? Neden?

Soru 6: En zor kazandırdığınızı düşündüğünüz değerler nelerdir? Neden?

Soru 7: Genel olarak değer edindirmede yaşadığınız problemler nelerdir?

Soru 8: Değer edindirme sürecinde ne tür materyaller kullanıyorsunuz?

Soru 4: Değer edindirmede izlediğiniz yöntemler nelerdir?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde nasıl bir yol izlediklerini, hangi yöntemleri seçtiklerini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın dördüncü soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 5’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 5

Değer Edindirmede İzlediğiniz Yöntemler Nelerdir?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Rol Model Olmak	9	B1, B3, B5, B6, B9, B10, B12, B13, B14
Anlatım	6	B2, B6, B7, B8, B10, B11
Kitap Okumak	3	B7, B10, B12
Oyun	2	B7, B14
Televizyon	1	B12
Okul Desteği	1	B5
Ödüllendirme	1	B4

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde izledikleri yolları, hangi yöntemleri kullandıklarına ilişkin görüşlerinin yedi temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Rol Model Olmak”, “Anlatım”, “Kitap okumak”, “Oyun”, “Televizyon”, “Okul desteği” ve “Ödüllendirme” olarak ifade edilmektedir.

Rol model olmak teması altında 9 babanın (B1, B3, B5, B6, B9, B10, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Günlük hayatımızda uyguladığımız güzel ve olumlu davranışlarımızı çocuğumuzun da örnek almasını sağlıyoruz mutlaka olumsuz davranışlar da sergilediği oluyor böyle bir davranış sergilediğinde bizce doğru olanı çocuğumuza göstermeye uygulamaya çalışıyoruz* şeklinde ifade etmektedir. B3: *Çocuğumun yaşım uygun eğitim türü sosyal öğrenmedir. O yüzden öncelikle*

etrafındaki rol model olacak bireyler konusunda daha dikkatli davranarak kendisine örnek olmaktayız. Örnek oluyoruz ifadesini kullanırken, B13: - *Yaşantıyla örnek olmaya çalışıyorum (en etkili eğitim yöntemi olduğunu düşünüyorum)* ifadesini kullanmıştır.

Anlatım teması altında 6 babanın (B2, B6, B7, B8, B10, B11) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2: *Değerlerin aktarımı konusunda bildiklerimizi sunuyoruz. Değerler eğitimi doğru verdiğine inandığımız kurumlardan almasını sağlıyoruz. Kazanacağı değerın önemini anlatmak. Evde ailece bu değeri uygulamak şeklinde ifade etmiştir. B8: Belirttiğim değerlere sahip olması için çocuğuma bu değerlerin sözlü ve uygulamalı şekilde izah etmeye çalışıyorum. Vatan sevgisi ve yardımseverlik konusunda ülkemizi ve şehrimizi tanıtıyorum. Sosyal hayata dair bilgiler paylaşıyorum* şeklinde görüşlerini belirtirken, B11: *Değer hakkında gereken bilgiyi kendisine aktardıktan sonra, takibini yapıyorum. Bir değerın kazandırılması aşamasında, o değer hakkında olumlu ya da olumsuz tüm bilgileri, kendisine anlatmak, örneklemek ve elimizden geliyorsa yaşatarak tecrübe edinmesini sağlıyorum* şeklinde ifade etmektedir.

Kitap okumak teması altında 3 babanın (B7, B10, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B7: *... kitap okuyarak, hikaye oluşturuyoruz. Böylelikle değerlere sahip olmasını sağlıyorum. Oyun oynamak, hikaye oluşturmak, kitap okumak başta geliyor* şeklinde ifade ederken, B10: *Öncelikle örnek olmaya çalışıyorum. Kitaplardan yardım alıyorum, birebir sohbetlerle anlatmaya çalışıyorum. Kitap okumak ve hikayeler anlatmak öncelikli* şeklinde görüş bildirmiştir.

Oyun teması altında 2 babanın (B7, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B14: *... birden fazla yöntem olabilir, çocuğun ilgi ve alakasına göre oyun oynayarak, şarkılar söyleyerek, bizzat çocuk ile birlikte yaparak, kitap okuyarak, değer edindirme sürecinde oyun ve kurgular yapılarak düzenlenerek çocuğa verilmesi gereken değerler aktarılabilir* şeklinde görüş belirtmiştir.

Televizyon teması altında 1 babanın (B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B12: *Multimedya çağına ayak uydurmaya çalışıyoruz*

okuduğumuz kitapları izlediğimiz çizgi filmleri buna göre seçmeye çalışıyoruz şeklinde ifade etmiştir. Okul desteği teması altında 1 babanın (B5) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B5 *Çocuklarımı öncelikle kendim örnek olmak istiyorum. Ama yetersiz kalıyoruz aslında anne-baba olarak. Bunu okul ve kreş veya yaz okulları ile destekliyoruz* şeklinde görüş belirtmiştir. Ödüllendirme teması altında 1 babanın (B4) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B4: *Değer kazandırırken onları hediyelerle, sürprizlerle ve gitmek istediği alanlarda yönlendirebiliyoruz. Örneğin bizim istediğimiz bir şey yapınca ödüllendirmek gibi* şeklinde ifade etmiştir.

Soru 5: En rahat kazandırdığınızı düşündüğünüz değerler nelerdir? Neden?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde en rahat kazandırdıklarını düşündükleri değerleri ve bu kolaylığın nedenlerini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın beşinci soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 6’da aşağıda verilmiştir.

Tablo 6

En Rahat Kazandırdığınızı Düşündüğünüz Değerler Nelerdir? Neden?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Dini değerler	5	B5, B6, B9, B13, B14
Sevgi	4	B1, B4, B10, B12
Merhamet	3	B1, B7, B10
Kültürel değerler	3	B2,B3,B6
Hoşgörü	2	B6, B8
Dürüstlük	2	B11, B12
Yardımseverlik	1	B6

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde en rahat kazandırdıklarını düşündükleri değerleri ve bu kolaylığın nedenine ilişkin görüşlerinin yedi temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Dini değerler”, “Sevgi”, “Merhamet”, “Kültürel değerler”, “Hoşgörü”, “Dürüstlük” ve “Yardımseverlik” olarak ifade edilmektedir.

Dini değerler teması altında 5 babanın (B5, B6, B9, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B5: *En rahat diyebileceğimiz evde bizden görerek, yaşayarak öğrendiği dini değerler. Sofra adabı, birbirimizle konuşurken ki iletişimimizdeki davranış değerleri, dini*

davranışlarımız şeklinde ifade ederken, B9: *Evde yaptığımız dini vecibeleri daha rahat kazandığını düşünüyorum* şeklinde görüş belirtmiştir.

Sevgi teması altında 4 babanın (B1, B4, B10, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Düzgün bir aile ortamında sevgi en rahat kazandırdığımız değerdir...* şeklinde ifade ederken, B12: *Sevgi ailede en önemli şey sevgidir, koşulsuz sevgi- çocuğa bu hissettirildiğinde her şey daha kolay çözülecek. Her şey sevmekle başlar bu yüzden en temel ve önemli değer sevgi* şeklinde görüş belirtmiştir.

Merhamet teması altında 3 babanın (B1, B7, B10) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Sevgi en rahat kazandırdığımız değerdir, ikinci olarak merhamet diyebilirim iyi örnekler sunabilirsek* şeklinde ifade ederken, B7: *Öncelikle saygı ve merhamet, çünkü babasından böyle gördüğü için* şeklinde görüş belirtmiştir.

Kültürel değerler teması altında 3 babanın (B2, B3, B6) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2: *En rahat genel ahlak ve görgü kuralları. Aile içi ilişkilerde davranış biçimleri olduğu için* şeklinde ifade etmiştir B6: *... ayrıca karşılaştığı örf ve adetler rahatça verilebilir* şeklinde ifade etmiştir. Hoşgörü teması altında 2 babanın (B6, B8) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B6: *Yardımsaver olmaları, hoş görülü olmaları, bayrak sevgisi ve dini değerler açısından en rahat kazanılan değerlerdir. Evin içinde de bu değerlere öncelik verdiğinden olabilir* şeklinde ifade etmiştir.

. Dürüstlük teması altında 2 babanın (B11, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B12: *Sözünde durmak. Çünkü biz sözümüzde duruyoruz. O da öyle bu değeri öğrenmiş oluyor* şeklinde görüş belirtmiştir.

Yardımsaverlik teması altında 1 babanın (B6) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B6: *Yardımsaver olmaları, hoş görülü olmaları, bayrak sevgisi ve dini değerler açısından en rahat kazanılan değerlerdir. Evin içinde de bu değerlere öncelik verdiğinden olabilir* şeklinde ifade etmiştir.

Soru 6: En zor kazandırdığınızı düşündüğünüz değerler nelerdir? Neden?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde en zor kazandırdıklarını düşündükleri değerleri ve bu zorluğun nedenlerini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın altıncı soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 7’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 7

En Zor Kazandırdığınızı Düşündüğünüz Değerler Nelerdir? Neden?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Saygı	5	B3, B4, B6, B11, B12
Paylaşmak	3	B1, B9, B10
Sorumluluk	2	B2, B14
Empati	2	B3, B6
Dini değerler	1	B5
Merhamet	1	B9
Yardımlaşma	1	B10
Ahlaki değerler	1	B13
Zorluk yaşamayan	1	B7

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde en zor kazandırdıklarını düşündükleri değerleri ve bu zorluğun nedenlerine ilişkin görüşlerinin dokuz temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Saygı”, “Paylaşmak”, “Sorumluluk”, “Empati”, “Dini değerler”, “Merhamet”, “Yardımlaşma”, “Ahlaki değerler”, ve “Zorluk yaşamayan” olarak ifade edilmektedir.

Saygı teması altında 5 babanın (B3, B4, B6, B11, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B4: *Saygı, yaşından dolayı şu an bencil davranışları sergiliyor. Daima kendi fikrini karşıdakine benimsetmeye çalışıyor. Karşıdaki kişinin fikirlerine saygı duymuyor* şeklinde ifade ederken, B11: *Saygı bence bazen şımarık tavır ile anne ve babasının sözünü dinlememesi ki o daha 6 yaşında bir çocuk* şeklinde görüş belirtmiştir.

Paylaşmak teması altında 3 babanın (B1, B9, B10) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Paylaşmak yeni girdiği bir ortama uyum sağlayamamak yaptığı bir hatayı ya da yanlış ifade edememek ya da yaptığı bir doğruyu da ifade edememek aslında çok zorda kazandırdığımız bir değer değil ama belirtmek istedim en baskın olanı paylaşımcı olmaması* şekilde

ifade ederken, B10: *Yardımlaşma ve paylaşmayı bir bütün olarak ele almak gerekirse bu değer en zor olanıdır. Zamanla daha iyiye gidiyoruz* şeklinde görüş belirtmiştir.

Sorumluluk teması altında 2 babanın (B2, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2: *Toplumdaki diğer insanlarla etkileşimle ortaya çıkan olumsuzlukların telafisinde karşılaştığımız zorluklar sebebiyle benimsetemediğimiz değerler mesela hoşgörü, sorumluluk, iradeye sahip olma* şeklinde ifade etmiştir.

Empati teması altında 2 babanın (B3, B6) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B3: *Belki yaşı gereği kazanamadığını düşündüğümüz empati ve saygı kavramları* şeklinde ifade etmiştir. Dini değerler teması altında 1 babanın (B5) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B5: *Dini değerler, toplum kuralları diyebilirim* şeklinde görüş belirtmiştir. Merhamet teması altında 1 babanın (B9) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B9: *Ashında bu değerler eğitiminin biraz da fitraten de etkisi var yani yaratılışla da etkili psikolojiyle de etkisi var yani insan içinden gelen duygulara hükmeden değerleri kazandırmak bence daha zor psikolojik sıkıntıları olan bir çocuğa merhamet duygusunu kazandırmak daha zordur* şeklinde ifade etmiştir.

Yardımlaşma teması altında 1 babanın (B10) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B10: *Yardımlaşma ve paylaşmayı bir bütün olarak ele almak gerekirse bu değer en zor olanıdır. Zamanla daha iyiye gidiyoruz* şeklinde ifade etmiştir. Ahlaki değerler teması altında 1 babanın (B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B13: *Ahlaki değerler... Çünkü baskın çevrelerde (medya gibi) deforme edilmiş ahlaki değerlerin, ahlaki değerlerle bağdaşmayan durumların olması* şeklinde ifade etmiştir. Bir baba (B7) ise çocuğuna değer kazandırma sürecinde herhangi bir zorluk yaşamadığını ifade etmiştir.

Soru 7: Genel olarak değer edindirmede yaşadığınız problemler nelerdir?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde genel olarak karşılaştıkları problemleri belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda

araştırmaya katılan 14 babanın yedinci soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 8’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 8

Genel Olarak Değer Edindirmede Yaşadığınız Problemler Nelerdir?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Babalardan kaynaklı	6	B5,B6, B9, B11, B12,B13,
Çevre kaynaklı	6	B1,B2,B6,B9,B10,B11
Çocuk kaynaklı	5	B3,B4,B8,B12, B14
Zorluk yaşamayan	1	B7

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların çocuklarına değer edindirme genel olarak yaşadıkları problemlere ilişkin görüşlerinin dört temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Babalardan kaynaklı”, “Çevre kaynaklı” “Çocuk kaynaklı”, ve “Zorluk yaşamayan” olarak ifade edilmektedir.

Babalardan kaynaklı problemler teması altında 6 babanın (B5, B6, B9, B11, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B5: *Gerekli zamanı ayıramamak, bir baba olarak fazla üstüne düşmediğimden ve bu değerleri okulda aldığımı bilmenin rahatlığı diyebilirim* şeklinde ifade ederken, B11: *Eşimin ve özellikle benim çalışma hayatımızın yoğunluğundan dolayı, kendisine yeterince zaman ayıramadığımız için, problem yaşıyoruz* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

B13: *-Çocuk eğitimi konusunda yeteri kadar donanımlı olmamam ve bunun sonucunda çocuğun sosyal çevresinden daha fazla etkilenmesi. Belki yeteri derecede iyi bir örnek olamamam* şeklinde görüş belirtmişlerdir şeklinde ifade etmişlerdir.

Çevre kaynaklı problemler teması altında 6 babanın (B1, B2, B6, B9, B10, B11) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2: *Toplumdaki olumsuz etkileşimler değer eğitimi olumsuz etkilemektedir* şeklinde ifade etmiştir. B6: *Televizyon, Telefon, Bilgisayar gibi materyaller çocukları her şeyden uzaklaştırıyor ve beyinlerini boş şeylerle dolduruyor değer kazandırmada sıkıntı yaratıyor* şeklinde görüş belirtmiştir. B9: *... çevrenin çok etkisi var sadece ben örnek değilim yani sınıf arkadaşını da örnek alıyor anlaştığı arkadaşının o gün yaptığı hareketleri akşam geldiğinde de evde de onun gibi konuşmaya başlaması gibi...* şeklinde görüş belirtmiştir. B2: *Toplumdaki olumsuz etkileşimler değer*

eğitimini olumsuz etkilemektedir şeklinde ifade etmiştir. B10: ... *aile büyükleri değer edindirme sürecine dahil olduklarında bazı problemler yaşıyoruz onlar çocuklara daha farklı yaklaşıyorlar* şeklinde ifade etmiştir.

Çocuk kaynaklı problemler teması altında 5 babanın (B3, B4, B8, B12, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B3: *Değerlerin çoğunun soyut kavramlar ve soyut sonuçlar içermesi olarak değerlendirilebilir. Bu yaş grubu çocuklarda soyut kavramları tam olarak anlaması beklenemez* şeklinde ifade ederken, B4: *Çocuğun yaşı itibarıyla bazı soyut kavramları tam olarak algılayamaması ve bencil davranışlarından dolayı zorluk yaşıyoruz* şeklinde görüş belirtmişlerdir. B12: *Bazen karakteri veya yaratılışı gereği, bazen de bizden aldığı genlere yoruyorum...* şeklinde görüş belirtirken, B14: *Değer edindirme de zorluk yaşanılacak şeyler çocuğun kendi mizacından ötürü zor olabilir bu durumda çocuklar, verilen değer aktarımını özümsemekte ve değeri edinmede zorluk yaşar diye düşünüyorum* şeklinde ifade etmiştir. Bir baba (B7) ise çocuğuna değer kazandırma sürecinde genel anlamda herhangi bir zorluk yaşamadığını ifade etmiştir.

Soru 8: Değer edindirmede sürecinde ne tür materyaller kullanıyorsunuz?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde ne tür materyaller kullandıklarını belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın sekizinci soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 9’da aşağıda verilmiştir.

Tablo 9

Değer Edindirmede Sürecinde Ne Tür Materyaller Kullanıyorsunuz?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Kitap	12	B1, B2, B3, B4, B6, B7, B8, B9, B10, B12, B13, B14
Oyun	10	B1, B2, B4, B6, B7, B8, B10, B12, B13, B14
Çizgi film	9	B1, B4, B5, B6, B8, B9, B11, B12, B13
Oyuncak	8	B1, B2, B6, B7, B8, B10, B13, B14
İnternet	1	B11

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde kullandıkları materyallere ilişkin görüşlerinin 5 temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Kitap”, “Oyun”, “Çizgi film”, “Oyuncak” ve “İnternet” olarak ifade edilmektedir.

Kitap teması altında 12 babanın (B1, B2, B3, B4, B6, B7, B8, B9, B10, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Kitap okuyoruz oyunlar oynuyoruz eğitici çizgi film izliyoruz sevdiği oyuncaklarıyla iletişim becerilerini de geliştirmek için oyunlar kurup oyunlar oynuyoruz* ifadesini belirtirken, B3: *Kitapları okuyoruz ve yorumluyoruz, iyi kötü davranışları. Aslında yapılan her etkinliğimizde belki birincil hedef belki de örtük hedef olarak değerleri işliyoruz* şeklinde ifade etmiştir. B12: *En önemli materyalimiz kitaplar. Mutlaka bir kitap okuyup, çocukla muhakeme yaparız ya da bir oyun esnasında canlandırıyoruz* görüşünü ifade etmiştir.

Oyun teması altında 10 babanın (B1, B2, B4, B6, B7, B8, B10, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B6: *Özellikle de aile içi oyunlar değer edindirmede en etkili yöntem olarak görüyorum* şeklinde ifade ederken, B13: *...birlikte oyun oynarken yeri geldiğinde gerekli konuşmaları yaparak* şeklinde görüşünü belirtmiştir. B14: *... oyun oynayarak- kitap okuyarak değer edindirmeye çalışıyorum. Çocuğumuz kız çocuğu olduğu için evcilik oynamaktan hoşlanıyor ve evcilik oynayarak değer edindirmeye çalışıyorum* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Çizgi film teması altında 9 babanın (B1, B4, B5, B6, B8, B9, B11, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B5: *Materyal olarak dersiniz daha çok çizgi film kullanıyorum* ifadesini belirtirken B8: *Kitap, oyuncak, çizgi film, oyun gibi her türlü materyaller araç olarak kullanıyorum* ifadesini kullanmıştır. B9: *...kullandığımız materyaller arasında çizgi film anlamında onu da tercih ediyoruz* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Oyuncak teması altında 8 babanın (B1, B2, B6, B7, B8, B10, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2 *... oyuncak gibi araçları yeterince ve yerinde kullanmaya çalışıyoruz* ifadesini kullanmıştır. B7: *diğer yollar arasında oyuncakları ve oyunu değer edindirirken kullanmaya çalışıyorum* görüşünü ifade ederken, B10: *Kitap, oyun, oyuncak en fazla başvurduğum kaynaklar* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

İnternet teması altında 1 babanın (B11) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B11: *... internet ve videolar kullanıyorum* ifadesini belirtmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

3. Alt problem: Babaların değer edindirme sürecine kendi dışındaki kişiler ile iletişimi nasıldır?

Üçüncü alt problemle ilişkin babaların görüşlerini belirlemek için aşağıdaki sorular yöneltilmiştir;

Soru 9: Değer edindirmede sizin dışınızda etkili olan kişi ya da durumlar nelerdir?

Soru 10: Değer edindirmede eşinizle nasıl bir çalışma ya da işbirliği yapıyorsunuz?

Soru 11: Okulla nasıl bir çalışma ya da işbirliği yapıyorsunuz?

Soru 9: Değerler edindirmede sizin dışınızda etkili olan kişi ya da durumlar nelerdir?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde kendileri dışında kimlerin etkili bir rol üstlendiğini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın dokuzuncu soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 10'da aşağıda verilmiştir.

Tablo 10

Değerler Edindirmede Sizin Dışınızda Etkili Olan Kişi ya da Durumlar Nelerdir?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Öğretmen	9	B1, B2, B3, B4, B6, B8, B9, B11, B12
Anne	9	B1, B2, B4, B5, B6, B7, B8, B10, B11
Diğer aile fertleri	8	B1, B3, B4, B6, B8, B11, B12, B13
Arkadaşları	4	B6, B8, B12, B13
Tv-çizgi film	3	B3, B9, B13
Genel çevre	1	B14

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların değer edindirme sürecinde kendileri dışında kimlerin etkili bir rol üstlendiğine ilişkin görüşlerini altı temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Öğretmen”, “Anne”, “Öğretmen”, “Diğer aile fertleri”, “Arkadaşları”, “Tv-çizgi film” ve “Genel çevre” olarak ifade edilmektedir.

Öğretmen teması altında 9 babanın (B1, B2, B3, B4, B6, B8, B9, B11, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde B1: *Annesi okulu ve*

öğretmenleri en önemli kişiler dış faktörlerin de önemi göz ardı edilemez diğer aile fertleri arkadaşları... şeklinde ifade etmiştir. B6: *Kreş öğretmenleri ve ablası en önemli kişilerdir* ifadesini kullanırken, B12: *Etkili olan en büyük faktör okulu ve öğretmenleri...* olarak görüşünü belirtmiştir.

Anne teması altında 9 babanın (B1, B2, B4, B5, B6, B7, B8, B10, B11) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde B2: *Genelde eşim ve gönderdiğimiz anaokulunun birimleri çocukların değer kazanmalarında etkili olmaktadır* şeklinde ifade etmiştir. B5: *Bu konuda eşim daha hakim tabii ki. O çocuklar için gerekli olan gereçleri ya alır ya da evdeki imkanlarla hazırlar. Oyunlar kurar* şeklinde görüşünü belirtirken, B7: *Değer edindirme konusunda eşimin benden çok çok fazla emeği ve çabası vardır* şeklinde belirtmektedir.

Diğer aile fertleri teması altında 8 babanın (B1, B3, B4, B6, B8, B11, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B3: *Anne baba dışında birincil derecede akrabalar, okul öğretmenleri ve çizgi filmler* şeklinde ifade etmiştir. B11: *Benim dışımda ilk olarak annesi, dedeleri ve nineleri, daha sonra ise gittiği eğitim kurumu gelmektedir* ifadesini kullanırken, B13: *Aile bireyleri, sosyal çevre okul olabilir- site olabilir – AVM'ler- sokaklar olabilir...* şeklinde ifade etmiştir.

Arkadaşları teması altında 4 babanın (B6, B8, B12, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B6: *Annesi, tabii ki de okul, iş arkadaşlarım, akrabalarım ve kendisinin arkadaşları okuldaki sınıf arkadaşları etkili olmaktadır* şeklinde ifade ederken, B12: *Etkili olan en büyük faktör okulu ve öğretmenleri ile arkadaşları* olarak görüşlerini belirtmişlerdir.

Tv-çizgi film teması altında 3 babanın (B3, B9, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B9: *Bütünün hepsi ... yani hepsi derken ben iyi örnek olmak çabasıdayım ama çizgi film seyrediyor oradan kötü şeyler alabiliyor ...* şeklinde ifade ederken, B13: *... televizyon çok etkilidir çocuğu televizyondan uzaklaştırmadan ziyade anne babalar artık daha uygun programlar ve kanallar izletme çabası içindeler* şeklinde ifade etmiştir. Bunların dışında 1 baba (B14) ise genel çevre temasını ifade etmiştir. B14: *Bir çocuğun değerleri edinmesi bir süreçtir ve biz bir toplumda yaşadığımız için tüm etkileşimler çocuğun değerler edinmesinde etkilidir. Apartmandaki komşular, asansörde*

karşılaştığınız diğer insanlar gibi etkileşimde bulunduğunuz herkes az veya çok da olsa değer edindirme de olumlu veya olumsuz aktarımda bulunabilir şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Soru 10: Değer edindirmede eşinizle nasıl bir çalışma ya da işbirliği yapıyorsunuz?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde eşleri ile nasıl bir işbirliği yaptığını belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın onuncu soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 11’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 11

Değer Edindirmede Eşinizle Nasıl Bir Çalışma ya da İşbirliği Yapıyorsunuz?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Ortak tutum	9	B1, B2, B3, B4, B6, B9, B10, B11, B12
Rol model olma	3	B5, B12, B14
Ortak Etkinlik	2	B7, B13
Ortak dil kullanmak	1	B8

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların değer edindirme sürecinde eşleri ile nasıl bir işbirliği yaptığını ilişkin görüşlerinin dört temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Ortak tutum”, “Rol model olma”, “Ortak etkinlik” ve “Ortak dil kullanmak” olarak ifade edilmektedir.

Ortak tutum teması altında 9 babanın (B1, B2, B3, B4, B6, B9, B10, B11, B12) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Koyduğumuz kurallara iş birliği içerisinde ailece uyum sağlıyoruz davranışlarımızı eşimle birlikte birbirimizi destekleyecek şekilde uyguluyoruz* şeklinde ifade etmiştir. B4: *Eşimle genellikle tek bir doğru üzerinde durmaya çalışıyoruz. Birbirimizle değerler konusunda ters düşmemeye özen gösteriyoruz* görüşünü belirtirken, B6: *Aynı durumlarda aynı tepkileri vermeye çalışıyoruz. Fikir ayrılıklarını önce kendi aramızda çözüyoruz* şeklinde ifade etmiştir.

Rol model olma teması altında 3 babanın (B5, B12, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B5: *Öncelikle birbirimize olan saygımızı hiç kaybetmiyoruz. Bu çerçevede ailede yaşadığımız tüm değerler çocuklara otomatik geçiyor bizi gördükleri için* şeklinde ifade etmiştir. B12: *Ağz birliği yapmaya çalışıyorum ve doğru değerleri biz sunuyoruz* ifadesini

kullanırken, B14: *Değer edindirmenin bir süreç olduğunu düşünüyorum. Kazandırmak istediğimiz değeri çocuğa birçok kez farklı uyarılar aktarmak ile daha kalıcı olacağını düşünüyorum. Dolayısı ile eksikliğini hissettiğimiz değerler konusunda ilk önce kendimizin bir hata yapıp-yapmadığını değerlendirmemiz gerekir. Çünkü çocuk ilk anne babayı örnek aldığını düşünüyorum şeklinde görüşünü belirtmiştir.*

Oyun oluşturmak teması altında 2 babanın (B7, B13) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B7: *Hikaye oluşturmada beraber ve oyunlar oynayarak bazı değerleri kazandırmaya çalışırız şeklinde ifade ederken, B13: -Neler yapabileceğimizi konuşuyoruz ve davranışlarımıza dikkat etmemiz gerektiği noktasında işbirliği yapıyoruz, her akşam kitap okuma (ders yapma gibi) ve karşılıklı soru sorma etkinliği yapmaya çalışıyoruz. Çocukla birlikte oyun oynama noktasında işbirliği yapıyoruz şeklinde ifade etmiştir.*

Ortak dil kullanmak teması altında 1 babanın (B8) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüş incelendiğinde, B8: *Çocuk gelişimi için aldığımız kitapları ikimizde okuyoruz ve böylece ortak bir dil kullanmamızda yardımcı oluyor böylelikle iş birliği oluşturuyoruz görüşünü ifade etmiştir.*

Soru 11: Okulla nasıl bir çalışma ya da işbirliği yapıyorsunuz?

Bu soru, babaların çocuklarına değer edindirme sürecinde okul ile nasıl bir işbirliği yaptığını belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 14 babanın on birinci soruya vermiş oldukları cevaplar temalara göre ayrılmış ve frekansları ile birlikte Tablo 12’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 12

Okulla Nasıl Bir Çalışma ya da İşbirliği Yapıyorsunuz?

Temalar	Frekans	Katılımcılar
Bilgi paylaşımı	7	B1, B3, B7, B9, B11, B13, B14
Evde eğitime devam ettirme	5	B2, B5, B11, B12, B14
Öğretmenle iş birliği	4	B6, B12, B13, B14
İşbirliği yapamıyorum	1	B4

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların değer edindirme sürecinde okul ile nasıl bir işbirliği yaptığının ilişkin görüşlerinin dört temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “Bilgi paylaşımı”, “Evde eğitime devam

ettirme”, “Öğretmenle iş birliği” ve “İşbirliği yapamıyorum” olarak ifade edilmektedir.

Bilgi paylaşımı teması altında 7 babanın (B1, B3, B7, B9, B11, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B1: *Çocuğumuzun olumlu ya da olumsuz davranışlarını rahatlıkla konuşuyoruz önerilerimizi söylüyor ve önerilenleri de uyguluyoruz* şeklinde ifade etmiştir. B3: *Kendilerinin çalışma programlarını inceliyoruz ve sürekli irtibat halindeyiz. Zaten çocuk üzerinden canlı dönüşler alıyoruz bilgi paylaşıyoruz* şeklinde ifade ederken, B9: *Okulla işbirliği yaparken nasıl oluyor zaten ben tercihim onaya göre belirliyorum yani kendi değerlerime kendi düşüncelerime göre bana yakın değerler eğitimi veren okul varsa onu tercih ediyorum okulun benden talepleri varsa onu karşılamaya çalışıyorum her zaman diyalog içinde kalıyorum* şeklinde görüş belirtmiştir.

Evde eğitime devam ettirme teması altında 5 babanın (B2, B5, B11, B12, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B2: *Okulun uygulamalarını takip ediyor, aktarılan değerlerin çocuğumuzda ne düzeyde etkili olduğunu gözlemliyoruz evde de devam ettiriyoruz* ifadesini belirtmiştir. B5: *Okulda belirlenen ve istenilen araç gereçleri temin etmeye çalışırız. Okulda öğrendiklerini evde uygulamasını destekleriz* görüşünü ifade ederken, B11: *Okulun bizimle paylaşmış olduğu etkinlikleri takip ediyor, okulun eğitimlerinin bizlere vermiş olduğu bilgi ve tavsiyeler doğrultusunda hareket ediyoruz evde çalışmalar yürütüyoruz* şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenle iş birliği teması altında 4 babanın (B6, B12, B13, B14) görüş belirttiği tespit edilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, B6: *Öğretmenleriyle sürekli iletişim halindeyiz* şeklinde ifade ederken, B12: *Öğretmenlerin çocuğumuz hakkında ki düşünceleri, yorumları bizim için çok önemli. Onların tavsiyelerine uymaya çalışıyoruz her zaman görüşme yolu ile bilgileniyoruz* şeklinde ifade etmiştir. Bir baba (B4) ise çocuğuna değer kazandırma sürecinde okulla herhangi bir işbirliği yapmadığını ifade etmiştir.

Dördüncü Bölüm

Tartışma, Yorum, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik yapılan analizler doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçların literatür ile ilişkisini içeren tartışmaya yer verilmiştir.

Tartışma, Yorum ve Sonuç

Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar

Babaların değer kavramına ilişkin düşüncelerinin üç temada toplandığı belirlenmiştir. Bu temalar, belirli bir topluma özgü olan, o toplumun benimsediği ilkeler tanımı çerçevesinde oluşturulan “topluma özgü durum” teması, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikler tanımı çerçevesinde oluşturulan “insani değerler” teması ve son olarak kişinin veya diğer sosyal oluşumların hayatına yol gösteren ilkeler tanımı çerçevesinde oluşturulan “yaşamı yönlendiren ilkeler” teması olarak belirlenmiştir. “Topluma özgü durum” teması altında 8 babanın, “İnsani değerler” teması altında 7 babanın “Yaşamı yönlendiren ilkeler” teması altında 6 babanın görüş bildirdiği görülmüştür.

Kılıç Şahin (2010), ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasına ilişkin görüşleri isimli araştırmasında, Bartan (2018), okul öncesi öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ile sınıf içi uygulamalarının incelenmesi isimli araştırmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmalardaki her iki branştaki öğretmenlerin değer kavramını tanımlarken bir topluma özgü olan idealler, insanı insan yapan özellikler ve insanların yaşamlarına rehberlik eden ilkeler şeklinde gruplandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmaya dahil edilen babaların da aynı temalar altında değer kavramını tanımladıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda yapılan bu araştırma alanyazın ile örtüşmektedir.

Babaların değer eğitiminin amacına ilişkin düşüncelerinin, alanyazında da ele alınmış dört temada toplandığı görülmektedir. Bu temalar “yaşamı sürdürme

kendini geliştirme”, “kendi kültürüne sahip çıkma”, “kişiliği geliştirme” ve “toplumsal uzlaşma” olarak ifade edilmektedir. “Yaşamı sürdürme” teması altında 6 babanın, kendi kültürüne sahip çıkma teması altında 6 babanın, “kişiliği geliştirme” teması altında 5 babanın ve “toplumsal uzlaşma” teması altında 4 babanın görüş belirttiği tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan babaların değer eğitiminin amacını birey ve toplum ilişkilerini düzenlemek olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda babaların değerler eğitiminin amaçlarına ilişkin verdikleri yanıtların toplumsal tanımlara yaklaştığı düşünülmektedir. Toplumsal anlamda “değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç ve çıkarını yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaksal ilke ya da inançlardır” (Kızılçelik ve Erjem, 1996).

Arıcı (2019), çocuğu okul öncesi eğitime devam eden annelerin çocuklarına değer edindirme süreçlerinin incelenmesi isimli çalışmasında annelerin değer eğitimini; “olumlu davranış kazandırma”, “millî ve manevi değerlerin verilmesi” (kültürel değerler), “dini ve ahlaki değerlerin kazandırılması” ve “kendine değer vermek” amacı ile yapıldığını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Kılıç Şahin (2010), Bartan (2018), yaptıkları çalışmalarda da değer eğitiminin amacı benzer temalar altında toplandığı görülmüştür. Balcı ve Yelken (2010), ilköğretim öğretmenlerinin değer kavramına yükledikleri anlamları araştırdıkları çalışmada öğretmenler, bireyin toplumdaki yerini anlamasında, toplumun devamının sağlanmasında, toplumsal birlik olmada ve toplumdaki değerleri pekiştirmede değerler eğitiminin önemli işlevleri olduğunu belirtmişlerdir. Kınacı (2018), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitime ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere yönelik görüşleri isimli çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adayları, değerlerin kazandırılmasında iyi vatandaş yetiştirme, birlik ve beraberliği sağlama, tarihine sahip çıkma, geleceğine yön verme ve toplumsallaşmayı sağlama gibi toplumsal temelli amaçların önemli olduğunu öne sürmüşlerdir. Benzer şekilde araştırma sonucunda da babaların değerler eğitiminin amaçlarına ilişkin öne sürdükleri görüşlerinde bireysel gerekçeler olmakla birlikte toplumsal faktörlerin ön planda olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın alanyazınla örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Babaların çocuklarının sahip olmasını gerekli gördüğü değerlere ilişkin düşünceleri dokuz temada toplandığı görülmüştür. Bu Temalar “ahlaki değerler”, “milli kültürel değerler”, “dini değerler” olarak belirlenmiştir. “ahlaki değerler” teması altında 10 babanın, “milli kültürel değerler” teması altında 7 babanın, “dini değerler” teması altında 7 babanın, görüş belirttiği tespit edilmiştir. Babaların insani ve toplumsal değer kavramlarına öncelikli olarak yer verdiği görülmektedir.

Yiğittir (2010), tarafından yapılan ilköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını istediği değerler isimli çalışmada ailelerin, çocuklarına kazandırılmasını istedikleri değerler konusunda aile birliğine, çalışkanlığa, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygıya, vatanseverliğe, dürüstlüğe, doğruluğa, saygıya, yardımseverliğe öncelik verdiği, Selvitopu, Bora ve Taş'ın (2014), yaptığı ortaöğretim öğrencilerine kazandırılması gereken değerlere ilişkin velilerin okuldan beklentileri adlı çalışmada elde edilen bulgulara göre, veliler okulda çocuklarının insani, milli ve manevi değerleri kazanmasını beklemektedir. Benzer şekilde Arıcı'nın (2019) çalışmasında araştırmaya katılan anneler okul öncesinde kazandırılması gereken değerleri; dürüstlük, sevgi, paylaşmak, saygı, sorumluluk, temizlik, dini eğitim, hoşgörü, merhamet, adalet yardımseverlik, sabır, nezaket olarak belirtmişlerdir. Yaka, Yalçın ve Denizli (2014), okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlerle ilgili veli görüşleri isimli çalışmada velilerin öncelik verdiği değerlerin ; dürüstlük, sorumluluk sahibi olma, saygı, çalışkanlık, kararlı azimli olma, inançlı olma, vatanseverlik, aileye bağlılık, paylaşımcılık, adalet, dostluk kurabilme, başkalarının haklarına saygılı olma, sevgi, sabır, bağımsız düşünebilme, bağımsız hareket edebilme, merhamet, barışçıl olma, yardımseverlik, çevreye duyarlı olma, gelenek göreneklere bağlılık, duyarlılık, başkalarının duygularını anlayabilme, cömertlik, kibarlık şeklinde olduğu görülmektedir. Yıldız (2019), okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler için değerler eğitimi yaklaşımlarını değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi ve ebeveynlerin değerler eğitimi yaklaşımlarının belirlenmesi adlı çalışmasında ebeveynlerin çocuklarına değerleri kazandırırken sırasıyla sevgi, dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerlerine daha fazla öncelik verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan babaların da benzer değerlerin çocuklarında olmasını istedikleri görülmektedir.

Benzer bulgular Yuvacı (2013), Acat ve Aslan (2011), Erkuş (2012), Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015) ve Kozikoğlu'nun (2018) öğretmenler ile yaptıkları çalışmalarda görülmektedir. Yuvacı (2013), okul öncesi değerler eğitimi uygulayan okullardan seçilen değerlerin ve etkinliklerin incelenmesi isimli çalışmasında, öğretmenlerin seçtikleri değer başlıkları incelendiğinde; sevgi, saygı, sorumluluk, nezaket, dostluk, empati, emanet ve doğruluk değerleri tespit edilmiştir. Acat ve Aslan (2011), yapmış oldukları ilköğretim okullarında öğrencilere kazandırılması gereken değerler adlı çalışmada öğretmenler tarafından en çok ifade edilen değerlerin; dürüstlük, sorumluluk, güvenilir olma, vatanseverlik, büyüklere karşı saygılı olma, çalışkanlık, adaletli olma, öz saygı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkuş'un (2012) gerçekleştirdiği okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi adlı çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitimde öncelikli olarak saygı, sevgi, hoşgörü, paylaşım ve yardımlaşma değerlerinin verilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları, Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015), tarafından yapılan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında değerler eğitimine yer verme düzeylerinin belirlenmesi adlı araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi etkinliklerinde saygı, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, nezaket, sevgi, hoşgörü, arkadaşlık ve işbirliği değerlerine yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kozikoğlu (2018), yapmış olduğu okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi adlı araştırmada okul öncesi öğretmenlerin öncelikli olarak saygı, sevgi, dürüstlük, yardımlaşma/dayanışma, paylaşma, sorumluluk, hoşgörü ve temizlik değerlerinin çocuklara kazandırılması gerektiği düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda yapılan bu araştırma alanyazın ile örtüşmektedir.

İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar

Babaların değer edindirmede izledikleri yöntemlerin yedi temada toplandığı görülmüştür. Bu temalar “rol model olmak”, “anlatım”, “kitap okumak”, “oyun”, “televizyon”, “okul desteği” ve “ödüllendirme” olarak ifade edilmektedir. “Rol model olmak” temasında 9 baba “anlatım” temasında 6 baba, “kitap okumak” temasında 3 baba, “oyun” temasında 2, “televizyon” temasında 1 baba, “okul desteği” temasında 1 baba ve “ödüllendirme” temasında 1 baba görüş bildirmiştir.

Babaların en çok anlatım ve rol model olmayı ifade ettikleri görülmektedir. Bu sonuçta babaların diğer değer edindirme yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olmamaları, düz anlatım ve rol-model olmanın geçmişten günümüze en sık kullanılan geleneksel yaklaşımlar olmaları etkili olabilir. Bartan (2018), okul öncesi öğretmenlerinin değerleri verirken telkin yöntemini, açıklama, yönlendirme, olumlu ve olumsuz destek ve model olmayı kullandıklarını ve genellikle rol oynama, oyunlar ve benzetim gibi teknikler kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Arıcı (2019), çalışmasında annelerin değer edindirmek için kendi davranışlarına dikkat etmeleri gerektiğini belirttikleri, ayrıca kitap okumayı ve eğitici çizgi film izletmeyi önemli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. S.G.Yıldırım (2019), Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: Değer içselleştirme adlı çalışmasında öğretmenlerin değerler eğitiminde tercih ettikleri yaklaşımlar ve bu yaklaşımları tercih etme sebeplerine ilişkin görüşleri incelemiş, katılımcı öğretmenlerin çoğunun değerleri ya telkin ederek ya da rol-model olarak öğrettiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin uygulamada kullandıkları veya tavsiye ettikleri teknikler ise düz anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, eğitsel oyun, benzerim, çember ve drama olarak belirlenmiştir. Koç (2013), annelerin kişisel değerleri ile beş-altı yaş çocuklarının değer kazanımları arasındaki ilişkiler adlı çalışmasında çocukların çoğunlukla annelerinin kişisel değerlerini model aldığı ve değer önceliklerini bu değerlere göre şekillendirdiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer olarak, Knafo ve Schwartz (2004), kimlik oluşumu ve ebeveyn çocuk değer uyumu arasındaki ilişkiler adlı çalışmasında, anne ve baba ile özdeşim kurmanın değer aktarımındaki etkisi incelenmiş, çocukların özdeşim kurma ile anne ve babalarının değerlerini kabul etmesi arasında olumlu bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Johansson'un (2002) okul öncesi etkileşimde ahlak: öğretmenlerin çocukların ahlaki gelişimi üzerine çalışma stratejileri isimli araştırmasında çocukların değerleri benimserken kendilerine değer aktaran kişileri model alma yolunu seçtikleri belirlenmiştir. Selen Altan ve Tarhan (2018), büyükanneden toruna: yaşam boyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı adlı çalışmasının sonucunda büyükannelerin torunlarına değer kazandırmak için öncelikle örnek davranış sergiledikleri değerleri öğretirken de çizgi filmlerden yararlandıklarını, sosyal ortamlarda uyulması gereken kuralları anlatarak öğretmeye çalıştıklarını ifade ettikleri belirtilmiştir. Thornberg ve Oğuz (2013), İsveç ve Türkiye'de değerler eğitimi üzerine öğretmen görüşleri adlı çalışmada öğretmenlerin

değerler eğitimi hakkındaki görüşleri sonucunda değerler eğitiminde temel yöntemin öğrencilerle günlük iletişimde onlara iyi bir rol model olmak olduğu görülmüştür, öğretmenler değerler eğitimi çalışmalarında kitap okuma, değer eğitimi ile ilgili videolar ve kısa filmlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Thompson (2011), okul öncesi dönemde ahlaki değerlerin geliştirilmesi adlı okul öncesi dönemde ahlaki değerlerin geliştirilmesi üzerine yaptığı çalışmada ve Schaefer (2012), temel eğitimde öğretmenlerin karakter eğitimi metodlarının belirlenmesi adlı çalışmada, öğretmenlerin değerler eğitiminde en çok hikâye yöntemini ve model olmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Selvitopu, Bora ve Taş'ın (2014), Yuvacı'nın (2013) çalışmaları da araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Farklı araştırma gruplarıyla yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun sonucunda değer eğitiminde farklı yöntemler de tercih edilse de öncelikle rol-model olunması gerekliliği ve önemi vurgulanmıştır.

Bazı araştırma sonuçlarında (Balcı ve Yanpar Yelken, 2013; Kurtdede Fidan, 2009), düz anlatımı işaret eden telkin etme yaklaşımı değerler eğitimi yaklaşımları arasından en az etkili olan olarak ifade olmuş olsa da Veugelers ve Kat (2003), öğretmen öğrenci ve ebeveyn görüşlerine göre ahlaki görevler adlı çalışmasında, öğretmenlerin ve ailelerin telkin etme yaklaşımını oldukça önemli gördükleri belirlenmiştir. Jabaruddin ve Manda'nın (2016) yapmış olduğu farklı sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin değer eğitimi adlı durum çalışmasında farklı sosyoekonomik düzeydeki ailelerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri incelenmiş, ebeveynlerin kullandığı değer edindirme yöntemleri öğüt verme, hikâye anlatımı, diyalog, ibretlik olaylar, ödül ve ceza olarak gözlemlenmiştir. Kuzu (2015), okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ve bu görüşlerin sınıfıçi uygulamalara yansması adlı çalışmasında da okul öncesi öğretmenlerin, değerler eğitimini uygularken en çok drama, hikaye, oyun gibi yöntemlerin kullanımına yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer şekilde Sapasağlam (2015), anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi, K. Yıldırım (2009), sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin deneyimleri: fenomenolojik bir yaklaşım, Bakdemir (2010), ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin ahlak ve karakter eğitimi konusundaki algı, tutum ve eğitimsel uygulamaları, Ateş (2013), ilkokul ve ortaokul

öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir çalışma, Balcı ve Yanpar Yelken (2013), ilköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları adlı öğretmen görüşlerinin incelendiği çalışmalarda alınan öğretmen görüşlerinin sonuçları da anlatım yönteminin en çok kullanılan yöntemlerden biri olduğunu göstermektedir. Gündüz, Aktepe, Uzunoğlu ve Gündüz'ün (2017) yapmış oldukları okul öncesi dönemdeki çocuklara eğitsel oyunlar yoluyla kazandırılan değerler adlı çalışmada oyunların çocukların bazı değerleri daha erken yaşta kazanması ve hissetmesi açısından etkili ve önemli bulunmuştur. Araştırma sonuçlarında elde edilen bulgular babaların tercih ettiği değer edindirme yöntemleriyle benzer sonuçlar göstermektedir. Halstead ve Taylor'a (2000) göre, değerler eğitiminde kullanılan yöntemler çeşitlilik göstermektedir, kullanılan yöntem ve tekniklerin kazandırılmak istenen değere göre değişebileceğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda yapılan araştırma alanyazın ile örtüşmektedir.

Babaların en rahat kazandırdıkları değerlere ilişkin düşüncelerinin yedi temada toplandığı görülmüştür. Bu temalar “dini değerler”, “sevgi”, “merhamet”, “kültürel değerler”, “hoşgörü”, “dürüstlük” ve “yardımseverlik” olarak ifade edilmiştir. “Dini değerler” teması altında 5 babanın, “sevgi” teması altında 4 babanın, “merhamet” teması altında 3 babanın, “kültürel değerler” teması altında 3 babanın, “hoşgörü” teması altında 2 babanın, “dürüstlük” teması altında 2 babanın, “yardımseverlik” teması altında 1 babanın görüş bildirdiği görülmektedir.

Ogelman ve Erten Sarıkaya (2015), okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri adlı çalışma sonucunda öğretmenler, çocuklara en kolay kazandırılacakları değerleri; saygı, sorumluluk, sevgi, hoşgörü, paylaşma, dürüstlük, yardımlaşma olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler bu değerlerin kolay bir biçimde öğretilmesini, çocukların mizacında zaten bu değerlerin olmasıyla ilişkilendirmişlerdir. Bulgular mevcut araştırmayla benzerlik göstermektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2010), Türkiye aile değerleri araştırmasında 6000 aile ile çeşitli faktörlerin değerlendirildiği araştırmalar gerçekleştirilmiş, elde edilen bulgulara göre aile içinde çocuklara dini değerlerin öğretilmesine öncelik verilmesinin yanı sıra, sevgi ve saygı değerinin aile birliğinin temelini oluşturan değerler olarak görülmesi sebebiyle çocuklara

öncelikle kazandırıldığı tespit edilmiştir. Araştırmada babaların çocuklarının sahip olmasını istediği değerler ve en rahat kazandırdıklarını düşündükleri değerler incelendiğinde birçoğunun aynı değerler olduğu görülmüştür. Babaların bu değerler üzerinde özellikle durmasını, aile kurumunun temelini oluşturan birleştirici olan sevgi, saygı, merhamet gibi değerleri ve değer edindirirken en sık kullanmayı tercih ettikleri yöntem olan aile yaşantılarındaki rutinleriyle model olabilecekleri örf adet ahlaki ve dini değerleri seçmelerinin Türk aile yapısında babalığa atfedilen aile ve soy birliğini sağlama ve devam ettirme, eğitsel ve dini rehberlik rolüyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Babaların kazandırmada en çok zorlandıkları değerler dokuz temada ele alınmıştır. Bu temalar “saygı”, “paylaşmak”, “sorumluluk”, “empati”, “dini değerler”, “merhamet”, “yardımlaşma”, “ahlaki değerler” ve “zorluk yaşamayan” olarak ifade edilmiştir. “Saygı” teması altında 5 baba, “paylaşmak” teması altında 3 baba, “sorumluluk” teması altında 2 babanın, “empati” teması altında 2 babanın, “dini değerler” teması altında 1 babanın, “merhamet” teması altında 1 babanın, “yardımlaşma” teması altında 1 babanın, “ahlaki değerler” teması altında 1 babanın ve “zorluk yaşamayan” teması altında 1 babanın görüş bildirdiği tespit edilmiştir.

Ogelman ve Erten Sarıkaya (2015), öğretmenler çocuklara en zor kazandırılacak değerleri vefa, adalet, sabır, empati, fedakarlık, milli değerler olarak sıralamışlardır. Kuzu (2015), okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitiminde öğrencilere kazandırmakta zorlandıkları değerlerin, empati, saygı, paylaşma, sorumluluk, güzel ahlak gibi değerler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Arıcı'nın (2019) çalışmasında da annelerin edindirmede zorlandığı değerlerlerden ilkinin “sorumluluk “değeri olduğu görülmüştür. Diğer değerler sırası ile paylaşmak, empati, yardımseverlik, dini değerler ve hoşgörü olarak belirtilmiştir. Yuvacı (2013), araştırmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır, okul öncesi öğretmenleri, soyut olduğunu düşünmeleri nedeniyle en çok empati değerinde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Doğruluk, emanet, sabır, sorumluluk, nezaket, paylaşma, işbirliği, değerlerinde de zorlandıklarını belirtmişlerdir araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular babaların verdikleri yanıtları desteklemektedir.

Babaların bu değerleri edindirmede zorlanmasının nedeni babaların okul öncesi dönem çocuklarının özellikleri hakkında yeterince bilgiye sahip

olmamaları çocukların ben merkezci dönemde olması sebebiyle bahsedilen paylaşma empati gibi değerleri içselleştirememesi ve merhamet, sorumluluk gibi değerleri ve dini değerleri seviyelerine uygun olmayan soyut bir biçimde ve telkin yoluyla sunulması olduğu düşünülmektedir.

Flor ve Knapp (2001), ebeveynlerin dini değerlerinin aktarımı ve ergenlerin içselleştirmesi adlı çalışmada anne babaların dini davranışları ile dinin çocuk için önemli olması arasında olumlu bir ilişki olduğu görülse de anne babaların çocukları ile din hakkında doğrudan konuşmalarının etkili olmadığı görülmüştür. Çocuklar anne babanın kendisinden dindar olması yönündeki isteğine uymaktan ziyade, anne babalarının kendilerine din konusunda model olmalarını daha çok benimsemişlerdir.

Babaların değer edindirmede yaşadıkları problemlere ilişkin görüşlerinin dört temada toplandığı görülmüştür. Bu temalar “babalardan kaynaklı”, “çevre kaynaklı”, “çocuk kaynaklı” ve “zorluk yaşamayan” olarak belirlenmiştir. “babalardan kaynaklı” teması altında 6 babanın, “çevre kaynaklı” teması altında 6 babanın, “çocuk kaynaklı” teması altında 5 babanın “zorluk yaşamayan” teması altında 1 babanın görüş bildirdiği görülmektedir.

Freeman, Newland ve Coyl (2008), baba katılımı ve babaların karşılaştıkları engellere yönelik inançları adlı çalışmada babalara, çocuklarıyla zaman geçirmelerini engelleyen nedenler sorulduğunda, babalar zaman ve iş programı, enerji ve bilgilerinin yetersiz oluşu ve annelerin fazla müdahaleci tutumu cevaplarını vermişlerdir.

Farklı çalışma gruplarıyla yapılan çalışmalar, çalışma bulgularını destekler niteliktedir. A. Yıldırım (2019), öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi çalışmasında öğretmenler, değerler eğitimi sürecinde yaşadıkları problemleri kültürel yozlaşma, toplumdaki olumsuz örnekler, değer eğitiminin ailelerde verilmemesi veya verilse dahi yetersiz olması, ailelerin bilinçsizliği, iletişim araçlarının olumsuz değerler kazandırması ve internet ortamında sağlanan bilinçsiz özgürlük olarak belirtmişlerdir. Çevreden kaynaklı problemler ise öğrencinin mahallesinin ve arkadaş çevresinin kötü olması, çevrenin değerler eğitimi sürecine desteğinin yetersizliği olarak belirlenmiştir.

Arıcı'nın (2019) çalışmasında anneler değerleri kazandırırken karşılaştıkları problemlerin bazılarını çocuklara baskı yapmaları, ya da çok rahat bırakmaları, anne baba tutumlarının farklılığı, kardeş kıskançlığı, çocuğun yaşının küçük olması olarak belirtmişlerdir. Türk (2009), değerler eğitiminde saygı adlı çalışmasında ailelerin çocuklarına zaman ayırmaması, okul-aile-öğretmen işbirliğinin tam olarak sağlanamaması, öğrencilerin karşısında yeterince olumlu örnek olmamasının değer eğitimini engelleyebildiğini ifade etmiştir.

Bartan (2018), Erkuş (2012), Kuzu (2015), Yazar ve Yanpar Yelken'in (2013) çalışmaları da araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Baydar (2009), ilköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan soruların değerlendirilmesi adlı çalışmasında medya ve çevrenin olumsuz etkisinin değer edindirme de sorun yaşanmasına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akyıldız (2016), hak ve özgürlüklere saygı değerini kazandırmada sosyal bilgiler öğretmenlerince yapılan etkinlikler; Çengelci (2010), ilköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması; Tokdemir (2007), tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkında görüşleri; Kurtdede Fidan (2009), öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri; Gömleksiz ve Kılınç (2015), ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri, beklentileri ve önerileri isimli çalışmalar da kitle iletişim araçlarının değerler eğitimini olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır. Kırık (2014), gerçekleştirdiği aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: nitel bir araştırma isimli çalışmanın sonuçlarına göre de ebeveynler interneti bağımlılık yapan, bireylere ve topluma zarar veren, eğlendirici ve rahatlatıcı... vb. olarak tanımlamışlardır. ebeveynlerin yarısı çocukları internetteyken onlarla ilgilenmediklerini ve kendi işlerine baktıklarını beyan etmişlerdir. Arıcı (2019), çalışmasına katılan anneler kendi anne babalarından gelen değer anlayışına önem verdiklerini, ancak çatışmalar yaşandığını ifade etmişlerdir.

Çocukta yanlış gelişen bir davranışı değiştirmenin, yeni bir davranış geliştirmekten çok daha zor olduğu, bu sebeple akranların, komşuların, akrabaların vb. çocuğa model olan tüm bireylerin ve kitaplar, televizyon, internet elektronik oyunlar vb tüm çevresel diğer faktörlerin olumlu değerlere vurgu yapması gerektiği düşünülmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009).

Babaların değer edindirme sürecinde kullandıklarını belirttikleri materyallerin beş temada toplandığı görülmüştür. Bu temalar “kitap”, “oyun”, “çizgi film”, “oyuncak”, “internet” olarak ifade edilmiştir. “Kitap” temasında 12 babanın, “oyun” temasında 10 babanın, “çizgi film” temasında 8 babanın, “oyuncak” temasında 8 babanın, “internet” temasında 1 babanın görüş bildirdiği görülmektedir.

Kılıç Şahin’in (2010) çalışmasında öğretmenlerin değerleri kazandırırken hikaye, resimli kart, CD, çalışma yaprakları, projeksiyon, internet gibi materyallerden faydalandıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Thornberg ve Oğuz’un (2013) çalışmasına katılan öğretmenler değerler eğitimi çalışmalarında kitap okuma, değer eğitimi ile ilgili videolar ve kısa filmlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Arıcı (2019), anneler değer edindirmek için öncelikli olarak kitap, çizgi film, TV, video, oyun/oyuncaklardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kuzu (2015), çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitiminde hangi materyalleri kullandıkları sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, en çok hikaye kitapları gibi yazılı materyalleri, görsel materyalleri, slaytlar, eğitici videolar ve çizgi filmler gibi teknolojik materyalleri kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırma alanyazın ile örtüşmektedir.

Üçüncü alt probleme ilişkin sonuçlar

Değer edinirmede babaların kendileri dışında etkili olduğunu düşündükleri kişi ya da durumların altı temada toplandığı belirlenmiştir. Bu temalar “öğretmen”, “anne”, “diğer aile fertleri”, “arkadaşları”, “TV-çizgi film” ve “genel çevre” olarak ifade edilmiştir. “Öğretmen” teması altında 9 babanın, “anne” teması altında 9 babanın, “diğer aile fertleri” teması altında 8 babanın, “arkadaşları” teması altında 4 babanın, “TV, çizgi film” teması altında 3 babanın ve “genel çevre” temasında 1 babanın görüş bildirdiği görülmektedir.

Özden Çelik (2013), değer aktarımında sınıf öğretmenlerinin rolü isimli çalışmasında velilerin görüşlerini incelemiş veliler öğrencilere değer aktarımında sınıf öğretmenlerinin yüksek düzeyde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Arıcı (2019), çalışmasında araştırmaya katılan anneler çocuğa değer edinirmede anne dışında önemli olan etkenleri “öğretmen, arkadaş ve okul”, “çevre, televizyon, aile

büyükleri” ve “akraba” olarak sıralamışlardır. Kuş (2009), ilköğretim programlarının örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi adlı çalışmasında, okul dışı unsurların (aile, medya-sosyal çevre), değerlerin kazanılmasında en etkili faktör olduğu hem öğretmen hem de öğrenci görüşleri tarafından belirtilmiştir. Bartan (2018), Arıcı (2019), Altan ve Tarhan (2018), Erkuş (2012), Kurtdede Fidan (2009), Çengelci, (2010), Türk, (2009), Tokdemir (2007), araştırma sonuçları babalar ile yapılan bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Babaların değer edindirmede eşleriyle yaptıkları işbirliği ya da çalışmaların dört temada toplandığı görülmüştür. Bu temalar “ortak tutum”, “rol model olma”, “ortak etkinlik”, “ortak dil kullanımı” olarak belirlenmiştir. “Ortak tutum” temasında 9 babanın, “rol model olma” temasında 3 babanın, “ortak etkinlik” temasından 2 babanın, “ortak dil kullanımı” temasında 1 babanın görüş bildirdiği tespit edilmiştir.

Arıcı'nın (2019) çalışmasında annelere değer edindirme sürecinde aile içinde çatışma yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş anneler eşleri ile çatışma yaşadıklarını, eşleri ile verdikleri kararlara saygı duymama ve ebeveynler arasında tutarsızlıktan kaynaklı sorunların yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Özden Çelik (2013), evde çocuklara değer aktarımında kimin daha etkili olduğuna ilişkin sorusuna 10 veli annenin, 6 veli babanın, 4 veli de ortak etkili olduklarını belirtmişlerdir.

Yıldız (2019), çalışmasında ebeveynlerin anne ya da baba olma durumlarına, yaşlarına ve öğrenim durumlarına göre değerler eğitimi yaklaşımlarının anlamlı fark göstermediği belirlenmiş, bu doğrultuda çalışmada anne ve baba arasında fark olmamasının değerler eğitiminde ebeveynlerin birlikte hareket ettiğine işaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Babaların değer edindirmede okulla yaptıkları işbirliği ya da çalışmaların dört temada ele alındığı görülmüştür. Bu temalar “bilgi paylaşma”, “evde eğitimi devam ettirme”, “öğretmenle iş birliği” ve “işbirliği yapamıyorum” olarak belirlenmiştir. “Bilgi paylaşımı” teması altında 7 babanın, “evde eğitimi devam ettirme” teması altında 5 babanın, “öğretmenle iş birliği” teması altında 4 babanın

ve “işbirliği yapamıyorum” teması altında 1 babanın görüş belirttiği görülmektedir.

Çetingöz (2015), okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri adlı araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitiminde okul aile işbirliğine yönelik görüşleri incelendiğinde; aileyle görüşme, aile ziyaretleri, ailenin çocuklarının davranışlarıyla ilgili gözlem formu doldurması, seminerler, halk eğitim kursları, konuyla ilgili bülten hazırlama ve internet siteleri önerme, sivil toplum kuruluşlarından destek, uygulamada kullanılacak materyaller konusunda aileden destek isteme, ailenin değerler eğitimi etkinliklerine katılımı, okulda çalışan personeli bilgilendirme, çocuğun konuyla ilgili filmleri ebeveynleri ile birlikte izlemesi, çocuğun konuyla ilgili kitapları ebeveynleri ile birlikte okuması, ailenin çocukla açık alan gezileri yapması, okul-aile açık alan gezileri, konuyla ilgili çalışma yapraklarını eve gönderme, çocukların sahip oldukları değerlere yönelik gelişim raporlarını aileyle paylaşma olduğunu saptamıştır.

Uzun ve Köse (2017), okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerini incelediği araştırmada öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarına aile katılımı sağlamaya yönelik okul içi ve okul dışı çalışmaları kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ailelerle yaptığı çalışmalar aileye gönderilen katılım etkinlikleri, davranış çizelgeleri, evde şiir öğretimi, haber mektupları, etkinlik dosyaları, afiş, broşür, kitapçık, bültenler olarak belirlenmiştir. Sapsağlam ve Ömeroğlu'nun (2015) çalışmasına katılan okul öncesi öğretmenlerinin büyük bir kısmının bazı etkinliklerde aile katılımına yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kurtdede Fidan'ın (2009) yapmış olduğu araştırmaya göre öğretmen adayları, değer öğretiminde öğrencilere değer boyutu olan sinema filmi, televizyon filmi ve tiyatro önerilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yuvacı, Şafak ve İrin (2013), okul öncesi çocuklarına değerler eğitimi verirken davranış geliştirme merkezli öğrenme yöntemi uygulayan öğretmenlerin görüşleri isimli çalışmasında, öğretmenlerin okulda ele alınan değerlerle ilgili ailelerle işbirliğine gidilmesinin önemini vurguladığı ifade etmiştir.

Yalar ve Yelken (2011), değer eğitiminin daha kalıcı hale gelmesinde ailenin rolünün önemli olduğuna, aile ve öğretmen arasında işbirliğinin sağlanmasına vurgu yaptıkları görülmektedir. Leichsenrig (2010), tarafından

yapılan Avusturalya okullarında değerler eğitimi çalışmasında okullarda değerler eğitimine dayalı en iyi uygulamalar ve bu eğitimle ilgili olan okul yöneticileri, personel, öğretmen, öğrenci ve anne babaların dâhil edilmesinin önemi vurgulanmış ve öneriler sunulmuştur.

Ayrıca Gökçek (2007), 5-6 yaş çocuklar için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi adlı araştırma sonucunda aileler, okul öncesi eğitiminin olumlu karakter gelişimine yardımcı olduğunu, evde verilen karakter eğitiminin yetersiz olduğunu, okul öncesi öğretmenin karakter eğitimi konusunda anne-baba kadar iyi eğitim verebileceğini belirtmiş ve karakter eğitiminin sadece aile tarafından verilmesine katılmadıklarını da ifade etmişlerdir.

Araştırmada elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde babaların; değer kavramına gerekli önemi verdikleri, değerler eğitimine yönelik bazı düşünceleri ve değerlendirmeleri olduğu ancak tam olarak tanımlayamadıkları değerler içerisinde ahlaki, milli kültürel ve dini değerleri daha çok önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Babalara göre değerler eğitiminin amacının, değerlerin toplumsal işlevi olan yaşamı sürdürme ve kültürüne sahip çıkma kişiliğini geliştirme ve sosyalleşmesi toplumla uzlaşma sağlamak olduğu görülmüştür. Çocuklarına değer edindirmede çaba gösterdikleri, rol model olma ile anlatımın babaların en çok kullandıkları yöntemler olduğu çoğunlukla kitap oyun ve çizgi filmlerden yararlandıkları, babaların çoğunlukla yeterli zamanı ayıramamaları ve bilgi eksiklikleri ile çevre ve toplumdaki olumsuz örneklerin değerler eğitimini olumsuz etkilediğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Değer eğitiminde babaların anne ile işbirliğini çok önemli gördüğü, değerleri aktarırken eşleriyle ortak tutum göstermeyi hedefledikleri, anne baba dışında en çok öğretmen, arkadaşların ve çevrenin etkili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle bazı öneriler ifade edilmiştir.

Araştırmaya dönük öneriler

- Değerler eğitimi, birçok faktörden etkilenebilen bir süreçtir. Bütün toplumun özellikle babaların bu konudaki sorumluluklarını üstlenmesi konusunda toplumsal çalışmalara yer verilebilir ve bu konuda farkındalık sağlanabilir.
- Konu uzmanları ve akademisyenler tarafından babalara yönelik değer konulu eğitimler seminerler, konferanslar vb. etkinlikler düzenlenebilir.
- Çocuğun erişebildiği tv internet sanal iletişim yayınları ve teknolojik ürünler konusunda düzenlemeler ve denetimler arttırılabilir.
- Çocukların değer kazanımlarına katkı sağlamak için ailece gerçekleştirebilecekleri etkinliklerin, örnek uygulamaların babalara tanıtılması sağlanabilir.
- Öğretmenler değerler eğitimi çalışmaları yaparken babaların katılımını da göz önünde bulundurularak eğitim çalışmalarını babaların da katılabileceği şekilde planlayabilir.

Ailelere dönük öneriler

- Çocukların babalarıyla birlikte vakit geçirip değerlerini, ilgilerini paylaşacağı, sosyal ve duygusal gelişimi destekleyen ortamlar desteklenmelidir.
- Kitle iletişim araçlarındaki değerlere yönelik olumsuz örnekler en aza indirmek için çocuklar, kitle iletişim araçlarını kullanırken kontrol sağlanmalıdır.
- Kültür, toplum ve aile değerlerine uygun içerikte kitap, çizgi film, oyun vb. materyaller babalar tarafından incelenmelidir.
- Anne babaların değer eğitiminde işbirliğini sağlaması önerilebilir.

Araştırmacılara dönük öneriler

- Babaların değerleri ve çocukların değerleri arasında ilişkiye yönelik araştırmalar yapılabilir.

- Diğer araştırma yöntemleri ile babaların okul öncesi dönemde değer kazandırma süreçleri ortaya çıkartılabilir.
- Ebeveynlerin birbirlerini değerlendirdiği çalışmalar yapılabilir.
- Değer eğitiminin anne baba işbirliği içerisinde yürütülmesinin önemi araştırılabilir.
- Değer eğitiminin okul, aile, evre işbirliği içerisinde yürütülmesinin önemi araştırılabilir.
- Değer aktarımında ebeveyn ve çocuğun cinsiyetinin sürece etkisi incelenebilir.
- Kitle iletişim aralarındaki değerlere etkisi incelenebilir.

Kaynakça

- Acat, M. B. ve Aslan, M. (2011). İlköğretim okullarında öğrencilere kazandırılması gereken değerler. İçinde Y. Akman Karabeyoğlu (Ed.), *20.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Kitabı* (s. 215-216). Burdur: Pegem Yayıncılık.
- Adamsons, K. & Johnson, S. K. (2013). An updated and expanded meta-analysis of nonresident fathering and child well-being. *Journal of Family Psychology*, 27, 589–599. doi.org/10.1037/a0033786
- Adler, A. (2000). *Çocuk eğitimi*. (Çev. K. Şipal). İstanbul: Cem Yayınları.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(1), 7-17. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29200/312606>
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27. Erişim adresi <https://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-16-makale-1.pdf>
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 361-384. doi: org/10.9761/JASSS2941.
- Akyıldız, S. (2016). Hak ve özgürlüklere saygı değerini kazandırmada sosyal bilgiler öğretmenlerince yapılan etkinlikler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1271-1288.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değerler eğitimi*. İstanbul: Bilgi.
- Altan, S. ve Tarhan. S. (2018). Büyükanneden toruna: Yaşamboyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları*

- Dergisi*, 2(1), 26-42. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bujer/issue/37190/412183>
- Arı, M. (2003). Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve kalitenin önemi. İçinde M. Sevinç (Ed.). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* (s.31-35). Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Arıcı, D. (2019). *Çocuğu okul öncesi eğitime devam eden annelerin çocuklarına değer edindirme süreçlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Arıkan A. (2011). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. İçinde A. Arıkan (Ed.). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi* (s.1-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir çalışma* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.
- Aydın, M. Z. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış*, 19, 39-45.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi* (3 Baskı). Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer biçimlendirme yaklaşımı*. Konya: Çizgi.
- Bakdemir, A. (2010). *İlköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin ahlak ve karakter eğitimi konusundaki algı, tutum ve eğitimsel uygulamaları* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Balcı, F. A. ve Yelken, Y. T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7799/102165>.

- Bartan, M. (2010). *Kütahya örnekleminde ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterinin 60–72 aylık çocukların anne ve babalarına uyarlanması* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bartan, S. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ile sınıf içi uygulamalarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Başal, H. A. (2012). *Gelişim ve psikoloji: Nasıl mutlu ve başarılı bir çocuk yetiştirebilirim?* (5.Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Türkiye’de aile değerleri araştırması*. Ankara: BASGM.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Berman, P. W., & Pedersen, F. A. (1987). Research on men’s transitions to parenthood: An integrative discussion. In P. W. Berman ve F. A. Pedersen (Ed.), *Men’s transitions to parenthood: Longitudinal studies of early family experience* (pp.217-242). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Beyazıt, U. ve Mağden, D. (2015). Üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerde aşırı cinsiyet ideolojisi ve babalık rolü algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 207-229. Erişim adresi <http://dergi.neu.edu.tr/public/journals/7/yazardizini/beyazit-umagden-d-2015-ekim.pdf>
- Bianchi, S. M., & Milkie. M. A. (2010). Work and Family Research in the First Decade of the 21st Century. *Journal of Marriage and Family*, 72(3),705-725. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1741-3737.2010.00726.x>
- Bilgin, B. (1987). *İslam’da çocuk*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Bilgin, B. (1995). *Eğitim bilimi ve din eğitimi*. Ankara: Yeni Çizgi Yayınları
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research in education an introduction to theory and methods* (5th Ed.). Boston: Pearson Education.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cevizci, A. (2016). *Eğitim felsefesi* (4. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Ohio: International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Çalışkur, A. ve Aslan, A. E. (2013). Rokeach değerler envanteri güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 81-105. Erişim adresi <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c16s29/makale/81-105.pdf>
- Çelikkaya, H. (1998). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi* (2. Basım). İstanbul: Alfa Basım.
- Çelikkaya, T. ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/33367/344759>
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çetingöz, D. (2015) Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(3) 33-52. Erişim adresi <http://www.tsadergisi.org.tr/>
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi.İçinde C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (s. 225-256). Ankara: Pegem.
- Durkheim, E. (2010). *Ahlak eğitimi* (2. Baskı). (Çev. O. Adanır). İstanbul: Say Yayınları.
- Edgington, W. (2002). To promote character education, use literature for children and adolescents. *The Social Studies*, 93(3), 113-116. doi: 10.1080/00377990209599893.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29200/312609>
- Er Türküresin, H. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan bir karakter eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi* (Doktora tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstütüsü, Kütahya.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72. Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/282157874_Universite_kulturunde_onemli_bir_unsur_Degerler_An_important_factor_in_university_culture_Values
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Eyre, L. & Eyre, R. (1993). *Teaching your children values*. New York: Simon & Schuster.
- Feather, N.T. (1995). Values, valences and choice: The influence of values on the perceived attractiveness and choice of alternatives. *Journal of Personality and Social Psychology*. 68(6), 1135-1151. doi: 10.1037/0022-3514.68.6.1135.
- Fernandes, L. (1999). *Value personalisation: A base for value education*, *Educational Resources Information Center*, 1-24. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED434880.pdf>

- Flouri, E. ve Buchanan, A. (2003). The role of father involvement and mother involvement in adolescents' psychological well-being. *British Journal of Social Work*, 33, 399-406. doi: 10.1093/bjsw/33.3.399.
- Freeman, H., Newland, L. A. & Coyl, D. D. (2008). Father beliefs as a mediator between contextual barriers and father involvement. *Early Child Development and Care*, 178, 803-819. doi: 10.1080/03004430802352228.
- Gökçek, B. S. (2007). *5-6 Yaş Çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gömlüksiz, M. N. ve Kılınç, H. H. (2015). Ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Researcher: Social Science Studies*, 3(5), 35-45. doi: 10.18301/rsss.39.
- Güler, D. ve Ulutak, N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Dergisi*, 11, 51-76.
- Gündüz, S., Aktepe, V., Uzunoğlu, H., Gündüz, D. D. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocuklara eğitsel oyunlar yoluyla kazandırılan değerler. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 62-70. doi: 10.21666/muefd.303856
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken yayınları.
- Gürşimşek I., Kefi S. ve Girgin G. (2007). Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 181-191. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7805/102351>
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202. doi: 10.1080/713657146.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd Ed.). California: Sage Publications.

- Hökeleki, H. (2011). *Ailede, okulda ve toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Huitt, W. (2004). Moral and character development. *Educational Psychology Interactive*. Retrieved from <http://www.edpsycinteractive.org/morchr/morchr.html>
- Jabaruddin, A., & Manda, D. (2016). Educational values in different social-economic status-a study case of six families in Maros Regency. *International Education Studies*, 9(6), 20 223-228. doi: 10.5539/ies.v9n6p223.
- Johansson, E. (2002). Morality in preschool interaction: Teachers' strategies for working with children's morality. *Early Child Development and Care*, 172(2), 203-221. doi: 10.1080/03004430210887.
- Kale, N. (2007). *Nasıl bir değerler eğitimi?*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kılıç Şahin, H. (2010). *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasına ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kınacı, M. K. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere yönelik görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kızıılçelik, S. ve Erjem Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Kirschenbaum, H. (1995). *Enhance values and morality in schools and youth settings*. Massachusetts: Allyn&Bacon Company
- Kirschenbaum, H. (2000). From values clarification to character education: A personal Journey. *Journal of Humanistic Counselling Education and Development*, 39(1), 4-21.
- Knafo, A., Schwartz, S. H. (2004). Identity formation and parent-child value congruence in adolescence. *British Journal of Developmental Psychology*, 22, 439-458. doi: 10.1348/0261510041552765.

- Koç, N. (2013). *Annelerin kişisel değerleri ile beş-altı yaş çocuklarının değer kazanımları arasındaki ilişkiler* (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Koçak A. (2004). *Baba destek programı değerlendirme raporu*. İstanbul: AÇEV
- Korkmaz, A. (2013). Değerler sosyolojisi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7(14), 51-78.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köylü, M. (2016). Aile değerler eğitimi. İçinde M. Köylü (Ed.), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* (s.105-128). Ankara: Nobel.
- Kupchenko, I., & Parsons, J. (1987). Ways of teaching values: an outline of six values; An outline of six values approaches. *Educational Resources Information Center*, 1-23. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED288806>
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeg/issue/29339/313960>
- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388. doi: 10.9761/JASSS796.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değerler yönelimi ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76. Erişim adresi <http://psikiyatridizini.net/articles.aspx?journalid=80&year=2000&volume=15&number=45>
- Kuzu, K. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ve bu görüşlerin sınıf içi uygulamalara yansımaları* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-89.
- Ladd, G. W., Buhs, E. S., & Seid, M. (2000). Children's initial sentiments about kindergarten: Is school liking an antecedent of early classroom participation and achievement?. *Merrill-Palmer Quarterly*, 255- 279. Retrieved from www.jstor.org/stable/23093716
- Lamb, M. E. (2000). The history of research on father involvement. *Marriage & Family Review*, 29, 23-42. doi: 10.1300/J002v29n02_03.
- Lawrence, S. K., Watson, J., & Stepteau-Watson, D. (2013). President Obama and the fatherhood initiative. *Race, Gender & Class*, 20, 98-113. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/43496935>
- Leichsenring, A. (2010). *Values-based education in schools in the 2000s: The Australian experience* (Master of education thesis). Queensland University Of Technology, Australia.
- Lewis, C., & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education*, 2, 211-228. doi: 10.1007/BF03173485.
- McSweeney, B. (2002). Hofstede's model of national cultural differences and their consequences: A triumph of faith- a failure of analysis. *Human Relations*, 55(1), 89-118. doi: 10.1177/0018726702551004.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research a guide to design and implementation* (2nd ed.). United States of America: Jossey-Bass
- Morgan, C. (1998). *Psikolojiye giriş*, (Çev. H. Arıcı, I. Savaşır ve İ. Dinç). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji.
- Naylor, D. T., & R. A. Diem (1987). *Elementary and middle school social studies*. New York: Random House.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Ogelman, H. G. ve Sarıkaya, H. E. (2015). “Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11234/134081>
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1309-1325. Erişim adresi <https://www.researchgate.net/links/5b052e9faca2725832b24546/ogretmen-Adaylarinin-Degerler-veDegerler-Egitimine-Iliskin-Gorusleri.pdf>
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi dönem*. (2. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Özen, Y. (2011). Etik mi? Ahlak mı? Modernite mi? Medeniyet mi? (değerler eğitimine sosyal psikolojik bir yaklaşım). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 63-87. Erişim adresi <http://www.e-dusbed.com/Dusbed/ArchiveIssues/PDF/f443b26a-6868-e711-80f0-00224d68272d>
- Özden Çelik, E. (2013). *Değer aktarımında sınıf öğretmenlerinin rolü* (Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Özgüven, İ. E. (2003). *Psikolojik testler*. Ankara: Pegem.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi*. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Parke, R. D., Dennis, J., Flyr, M. L., Leidy, M. S., & Schofield, T. J. (2005). Fathers: Cultural and ecological perspectives. In T. Luster & L. Okagaki (Ed.), *Parenting: An ecological perspective içinde* (pp. 103-144). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Parker, W. C. (2018). *İlkokul ve ortaokullarda sosyal bilgiler eğitimi* (14. Baskı). (Çev. Ed. F. Zayimoğlu Öztürk ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.

- Pedersen, F. A. (1987). Introduction: A perspective on research concerning fatherhood. In P.W. Berman & F.A. Pedersen (Eds.). *Men's transitions to parenthood: Longitudinal studies of early family experience* (pp. 1-12). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Quisumbing, L. R. & de Leo, J. (2005). *Learning to do: Values for learning and working together in a globalized world: an integrated approach to incorporating values education in technical and vocational education and training*. Germany: UNESCO/UNEVOC.
- Rohner, R. P., & Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5(4), 382-405. doi: 10.1037/1089-2680.5.4.382.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Rosenberg, J., & Wilcox, W. B. (2006). *The importance of fathers in the healthy development of children*. Retrieved from <https://cantasd.acf.hhs.gov/wp-content/uploads/Importance-of-Fathers-Healthy-Development.pdf>
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sapsağlam, Ö. ve Ömeroğlu, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında değerler eğitimine yer verme düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6(21), 244-264. Erişim adresi http://www.ijoess.com/Makaleler/833574331_244-264%20%c3%b6zkan%20sapsa%c4%9flam.pdf
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek "okul yaşam kalitesi"ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma* (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., & Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: A systematic review of longitudinal studies. *Acta Pædiatrica*, 97, 153-158.

- Schaefer, M. P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary schools* (Doctoral dissertation). Northcentral University, Arizona
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-20. doi: 10.9707/2307-0919.1116
- Selçuk, M. (2005). *Çocuğun eğitiminde dini motifler*. Ankara: TDV.
- Selvitopu, A., Bora, V. ve Taş A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerine kazandırılması gereken değerlere ilişkin velilerin okuldan beklentileri. *Kırıkkale Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 979-994. Erişim adresi [http://135-3361-2-PB%20\(2\).pdf](http://135-3361-2-PB%20(2).pdf)
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim (Kuramdan uygulamaya)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Silah, M. (2000). *Sosyal psikoloji: Davranış bilimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Sözer. A., Bozkurt. E. ve Bozkurt. H. (2016). 4. sınıf sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerlerin öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları öğretim araç gereç ve materyalleri üzerine bir çalışma. *Qualitative Studies (NWSAQs)*, 11(4), 78-89. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaqual/issue/24957/263430>
- Sunal, C. S. & Haas, M. E. (2002). *Social studies for the elementary and middle grades a constructivist approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L. J., & Johnson, P. L. (1976). *Values education sourcebook: Conceptual approaches, material analyses and an annotated bibliography*. Colorado: Social Science Education Consortium.
- Şahin Zeteroğlu, E. (2014). *Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zeka alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Şahin, Z. S. (2010). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin mesleğe yönelik tutumları ve yeterlilik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şirazi, S. (2013). *Bostan ve Gülistan* (1. Baskı). İstanbul: Aras Yayınları.
- Tay, B., Durmaz, F. ve Şenol, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93. Erişim adresi <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/issue/6733/90512>
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Tezel Şahin, F ve Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5 (17), 30-39. Erişim adresi https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21116/227439#article_cite
- Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2010). *Anne baba eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Thompson, M. (2011). Developing moral values in children: Observations from a preschool. *IFE Psychologia: An International Journal*, 19(2), 394-411.
- Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: a qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56. doi: 10.1016/j.ijer.2013.03.005
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkında görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tozlu, N. ve Yayla, A. (2006). Eğitimin felsefi temelleri. İçinde N. Tozlu Erçetin, (Ed). *Eğitim bilimine giriş* (s. 21-46).Ankara: Pegem Yayınları.
- Turan, S. ve Aktan D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Türkçe sözlük*. Erişim adresi <http://sozluk.gov.tr>

- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2009). *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uysal, F. (2008). *Karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/30012/305131>
- Veugelers, W., & Kat, E. (2003). Moral task of the teachers according to students, parents and teachers. *Educational Research and Evolation*, 9(1), 75-91. doi: 10.1076/91753543.
- Yağbasan, M. ve İmik, N. (2006). Öğretmenlerin aile içi iletişimi. Malatya ili örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 227-245. Erişim adresi <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt16/sayi2/227-245.pdf>
- Yaka, Ş., Yalçın, D. ve Denizli, E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28) 169-192. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29170/312366>
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi, eğitimde yeni ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84. Erişim adresi <https://3123592-Demokratik-degerlerin-egitiminde-yontem-ve-zamanlama.html>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık.

- Yıldırım, K. (2009). Türk sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin deneyimleri: Fenemolojik bir yaklaşım. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184. doi: doi.org/10.17719/jisr.2017.1933.
- Yıldırım, S. G. (2019). *Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: Değer içselleştirme* (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- Yıldırım A. (2019). *Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, M. (2019). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler için değerler eğitimi yaklaşımlarını değerlendirme ölçeği'nin geliştirilmesi ve ebeveynlerin değerler eğitimi yaklaşımlarının belirlenmesi* (Doktora tezi). Gazi üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, K. (2008). *Eğitim yönetiminde değerler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73. Erişim adresi <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makaledetay&Alan=sosyal&Id=AW35Hkp4yZgeuuwftZV6>
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223. Erişim adresi <https://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-19-makale-7.pdf>
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı. Çocuğun kişilik gelişimi eğitimi ve ruhsal sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yuvacı, Z. (2013). *Okul öncesi değerler eğitimi uygulayan okullardan seçilen değerlerin ve etkinliklerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Yuvacı, Z., Şafak, M. ve İrin, N. (2013). Okul öncesi çocuklarına değer eğitimi verirken davranış geliştirme merkezli öğrenme yöntemi uygulayan

öğretmenlerin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 122-135. Erişim adresi https://www.researchgate.net/profile/Zara_Ersozlu/publication/319213145

Ekler

Ek 1: Görüşme Formu

Değerli Baba;

Bu çalışma, Betül Gümüüşü tarafından yürütölmektedir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların değerler hakkında ve değerler eğitimi konularında görüşleri hakkında düşöncelerini belirlemektir.

Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllölük temelindedir. Kişisel bilgileriniz tamamen gizli tutulacak ve cevaplarınız sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Yaşınız;

Mesleğiniz;

Eğitim durumunuz;

Eşinizin eğitim durumu;

Evliliğinizin kaçınıcı yılındasınız;

Çocuk sayınız;

Çocuğunuzun cinsiyeti;

Soru 1: Değer kavramı hakkında ne düşönyörsünüz?

Soru 2: Sizce Değer eğitiminin amacı nedir?

Soru 3: Çocuğunuzun hangi değerlere sahip olması gerektiğini düşönyörsünüz?

Soru 4: Değer edindirmede izlediğiniz yöntemler nelerdir?

Soru 5: En rahat kazandırdığınız düşöndüğünüz değerler nelerdir? Neden?

Soru 6: En zor kazandırdığınız düşöndüğünüz değerler nelerdir? Neden?

Soru 7: Genel olarak değer edindirmede yaşadığınız problemler nelerdir?

Soru 8: Değer edindirmede sürecinde ne tür materyaller kullanıyorsunuz?

Soru 9: Değerler edindirmede sizin dışınızdada etkili olan kişi ya da durumlar nelerdir?

Soru 10: Değer edindirmede eşinizle nasıl bir çalışma ya da işbirliği yapıyorsunuz?

Soru 11: Okulla nasıl bir çalışma ya da işbirliği yapıyorsunuz?

Özgeçmiş

Kişisel bilgiler

Adı Soyadı: Betül GÜMÜŞÇÜ

Doğum Tarihi: 1991

Doğum Yeri: Sivrihisar/Eskişehir

Öğrenim durumu

2010-2014: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği

2015-2020: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

İş Denevimi

2017-2018: Şanlıurfa / Harran Meydankapı Anaokulu Okul Öncesi Öğretmenliği

2018- : Özel Kütahya Koru Anaokulu Kurucu Müdürlüğü

Yayınlar

Gümüşçü, B. & Sarıçam, H. (2016). Okul öncesi eğitim çağındaki mülteci çocukların yaşadığı sorunlar hakkındaki öğretmen görüşleri. İçinde Z. Kaya (Ed.), *7th International Congress on New Trends in Education Bildiriler Kitabı* (s.123).

